

Міністерство освіти і науки України

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Факультет філології

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Сціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша - польська

I. Організаційна структура Факультету філології

Факультет філології ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», гуманітарний корпус, 3-й поверх.

Адреса: м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57.

Телефони:

Дирекція: (0342)59-60-42; факс (034-22)-3-15-74.

Заступники директора: (0342)59-60-78.

Методист заочного відділення: (0342)59-60-78.

E-mail: dekanat_filolog@pu.if.ua

Керівництво Факультету філології:

Декан факультету — доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Роман Богданович Голод

Заступники декана:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янських мов Ольга Миколаївна Лазарович

викладач кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства Данило Олексійович Рега

Телефони кафедр Факультету філології:

кафедра української мови	59-60-08
кафедра української літератури	59-60-74
кафедра загального і германського мовознавства	59-60-10
кафедра світової літератури та порівняльного літературознавства	59-61-44
кафедра слов'янських мов	59-60-63
кафедра журналістики	380 (50) 373 71 85

Кафедра української мови Факультету філології

76025, вул. Шевченка, 57,

ауд.310 (3-й поверх), гуманітарний корпус, м. Івано-Франківськ.

тел. (0342)596008; (0342)596002

email: kum@pnu.edu.ua

Викладацький склад:

Завідувач кафедри – доктор філологічних наук, професор Василь Васильович
Грещук.

Доктор філологічних наук, професор Марія Іванівна Голянич

Доктор філологічних наук, професор Володимир Михайлович Барчук

Кандидат філологічних наук, доцент Михайло Васильович Бігусяк

Кандидат філологічних наук, доцент Оксана Дмитрівна Ципердюк

Кандидат філологічних наук, доцент Іван Михайлович Думчак

Кандидат філологічних наук, доцент Ірина Федорівна Джочка

Кандидат філологічних наук, доцент Марія Петрівна Брус

Кандидат філологічних наук, доцент Роксолана Іванівна Стефурак

Кандидат філологічних наук, доцент Василь Іванович Пітель

Кандидат філологічних наук, доцент Оксана Антонівна Семенюк

Кандидат філологічних наук, доцент Наталія Михайлівна Пославська

Кандидат філологічних наук, доцент Валентина Василівна Грещук

Кандидат філологічних наук, доцент Наталія Ярославівна Іванишин

Кандидат філологічних наук, доцент Ірина Орестівна Бабій

Кандидат філологічних наук, доцент Віра Мирославівна Пітель

Старший лаборант Кисла Анна Борисівна

Кафедра української літератури Факультету філології

76025, вул. Шевченка, 57,

ауд. 303 (3 поверх), гуманітарний корпус, м. Івано-Франківськ.

тел. (0342) 59-60-74

email: kaf.lit@ukr.net

Викладацький склад:

Завідувач кафедри – доктор філологічних наук, професор Степан Іванович Хороб
доктор філологічних наук, професор Роман Богданович Голод
доктор філологічних наук, професор Наталія Василівна Мафтин
доктор філологічних наук, професор Роман Володимирович Піхманець
Кандидат філологічних наук, професор Ольга Володимирівна Слоньовська
Кандидат філологічних наук, доцент Євген Михайлович Баран
Кандидат філологічних наук, доцент Наталія Михайлівна Вівчарик
Кандидат філологічних наук, доцент Наталія Степанівна Плетенчук
Кандидат філологічних наук, доцент Любов Богданівна Процюк
Кандидат філологічних наук, доцент Залевська Оксана Михайлівна
Лаборант Грицюк Марія Сергіївна

Кафедра слов'янських мов Факультету філології

76025, вул. Шевченка, 57.

ауд. 402 (4-й поверх), гуманітарний корпус, м.Івано-Франківськ.

тел. (0342) 59-60-63

email: kasm@pnu.edu.ua

Викладацький склад:

Завідувач кафедри – доктор філологічних наук, професор Микола Петрович
Лесюк
Кандидат філологічних наук, доцент Ольга Миколаївна Лазарович
Кандидат філологічних наук, доцент Олена Миколаївна Пелехата
Кандидат філологічних наук, доцент Дарина Миронівна Мицан
Кандидат філологічних наук, доцент Наталія Омелянівна Дорогович
Кандидат філологічних наук, доцент Наталія Олегівна Щербій
Кандидат філологічних наук, старший викладач Мар'яна Володимирівна
Скрипник

Кандидат філологічних наук, асистент Оксана Романівна Корпало
Старший викладач Саманта Ельжбета Бусіло
Старший викладач Віра Ігорівна Дерев'янко
Лаборант Галина Дмитрівна Ліщинська

**Кафедра світової літератури і порівняльного літературознавства Факультету
філології**

76025, вул. Шевченка, 57.

ауд. 405 (4-й поверх), гуманітарний корпус, м. Івано-Франківськ.

тел. (0342) 59-61-44

email: ksl@pnu.edu.ua

Викладацький склад:

Завідувач кафедри – доктор філологічних наук, професор Ігор Володимирович
Козлик

Кандидат філологічних наук, доцент Іванна Василівна Девдюк

Кандидат педагогічних наук, доцент Алла Михайлівна Мартинець

Кандидат філологічних наук, доцент Олена Володимирівна Тереховська

Кандидат філологічних наук, доцент Тамара Олексіївна Ткачук

Кандидат філологічних наук, доцент Ірина Миколаївна Спатар

Кандидат філологічних наук, доцент Данило Олексійович Рега

Асистент Анна Борисівна Мурейко

Старший лаборант Марія-Мар`яна Володимирівна Савчин

Кафедра загального та германського мовознавства Факультету філології

76025, вул. Шевченка, 57.

ауд. 408 (4-й поверх), гуманітарний корпус, м. Івано-Франківськ.

тел. (0342) 59-60-10

email: kzm@pnu.edu.ua

Викладацький склад:

Завідувач кафедри – доктор філологічних наук, професор Віталій Іванович Кононенко

Кандидат філологічних наук, доцент Петро Петрович Дрогомирецький

Кандидат філологічних наук, професор Ярослав Григорович Мельник

Кандидат філологічних наук, доцент Уляна Любомирівна Паньків

Кандидат філологічних наук, доцент Марта Йосипівна Петришин

Кандидат філологічних наук, старший викладач Ірина Володимирівна Ілійчук

Кандидат філологічних наук, доцент Олексій Дмитрович Воробець

Старший лаборант Галина Михайлівна Перегінець

Кафедра журналістики Факультету філології

Завідувач кафедри – доктор філологічних наук, доцент Олександр Михайлович Холод

Кандидат філологічних наук, професор Ганна Іванівна Марчук

Кандидат філологічних наук, доцент Руслана Любомирівна Савчук

Кандидат політичних наук, доцент Наталія Василівна Марчук

Кандидат філологічних наук, доцент Микола Миколайович Васильчук

Кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент Галина Іванівна Пристай

Кандидат політичних наук, доцент Наталія Василівна Шотурма

Кандидат філологічних наук, асистент Соломія Степанівна Хороб

Старший лаборант Струтинська Тетяна Іванівна

II. Перелік освітніх програм Факультету філології

Перший (бакалаврський рівень):

ОП Середня освіта (українська мова і література)

ОП Середня освіта (польська мова та література)

ОП Українська мова і література

ОП Польська мова і література

ОП Чеська мова і література

ОП Журналістика

Другий (магістерський) рівень

ОП Середня освіта (українська мова і література)

ОП Українська мова і література

ОП Польська мова і література

ОП Журналістика

III. Умови навчання

Факультет філології один із найстаріших факультетів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». У 2020 році Факультет філології буде святкувати своє 80-річчя. За цей період було підготовлено біля 15 тисяч висококваліфікованих фахівців-філологів. Серед випускників факультету є чимало науковців – докторів та кандидатів наук, державних та політичних діячів, журналістів, письменників тощо. У структурі факультету успішно функціонують спеціалізовані ради із захисту кандидатських дисертацій з української мови та української літератури, на засіданнях яких захистили свої дисертації понад 100 осіб. На кафедрах української мови, української літератури, загального та германського мовознавства, світової літератури і порівняльного літературознавства працюють аспірантури, на кафедрі української мови та кафедрі української літератури відкриті докторанти.

Факультет філології готує спеціалістів та магістрів за спеціальностями *014 Середня освіта* (спеціалізаціями 014.01 Українська мова і література, 014.02 Мова і література (польська)), *035 Філологія* (спеціалізаціями 035.01 Українська мова і література", 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська, 035.038 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – чеська) та *061 Журналістика*. Навчальний процес на Факультеті філології забезпечують кафедри української мови (завідувач – доктор філологічних наук, професор Грещук Василь Васильович), української літератури (завідувач – доктор філологічних наук, професор Хороб Степан Іванович), загального та германського мовознавства (завідувач – доктор філологічних наук, професор, академік АПН України Кононенко Віталій Іванович), світової літератури і порівняльного літературознавства (завідувач – доктор філологічних наук, професор Козлик Ігор

Володимирович), слов'янських мов (завідувач – доктор філологічних наук, професор Лесюк Микола Петрович), журналістики (завідувач – доктор філологічних наук, доцент Холод Олександр Михайлович).

Викладачі фахових кафедр досліджують різні теми в галузі української, слов'янської та іноземної філології, актуальні проблеми мовознавства та літературознавства. Випускова кафедра світової літератури і порівняльного літературознавства досліджує актуальні проблеми порівняльного літературознавства, творчість українських та зарубіжних письменників, їх зв'язки з українською літературою; випускова кафедра слов'янських мов досліджує актуальні питання слов'янського мовознавства.

На кафедрі світової літератури і порівняльного літературознавства діє методологічна лабораторія з історії літератури, теорії літератури і компаративістики. Окрім того, на Факультеті філології функціонує польськомовна бібліотека та фільмотека. У планах – відкриття чеськомовної бібліотеки та фільмотеки. У межах Факультету філології також діє Інститут українознавства та Центр полоністики.

Факультет філології підтримує зв'язки з багатьма навчальними закладами та науковими установами інших країн. Зокрема, укладені угоди про співпрацю з Варшавським, Ягеллонським, Гданським, Жешовським університетами, університетом імені кардинала С. Вишинського у Варшаві, академією імені Якуба з Парадижу в Гожові Великопольському, Вищою професійною школою в Ціханові (Польща), Карловим університетом (м. Прага, Чеська Республіка), Університетом Палацького (м. Оломоуц, Чеська Республіка). Факультет філології співпрацює з багатьма іншими університетами України. Викладачі філологічних кафедр беруть участь у різноманітних міжнародних наукових конференціях та конгресах у Польщі, Чехії, Німеччині, Австрії. Почесними докторами Факультету філології є іноземні академіки НАН України Леонід Рудницький (США), Стефан Козак (Польща), а також Герої України, поети і громадські діячі Дмитро Павличко та Іван Драч. Щороку (протягом навчального року, а також у літній період) студенти проходять стажування, а також мовну практику в університетах Польщі та Чехії.

Матеріально технічна база факультету філології:

факультет філології у своєму розпорядженні має 45 аудиторій, із них 30 — навчальні, 15 – адміністративні. На базі Факультету філології функціонує 7 мультимедійних аудиторій, польськомовна бібліотека, фільмотека, методологічна лабораторія з історії, теорії літератури і компаративістики, кабінет методики викладання літератури імені Ю. Султанова, аудиторія із театральною сценою, читальний зал-бібліотека імені Володимира Полека, діалектологічний кабінет.

IV. Основні методи навчання, що використовуються в навчальному процесі, способи оцінювання знань

- лекції (слово викладача);
- діалог (дискусія);
- інтерактивна форма викладання;
- використання ТСН;
- “занурення” в мовне середовище;
- проблемне викладання дисциплін;
- аналіз та синтез (тексту, мовних явищ);
- робота з першоджерелами;
- використання наочності;
- алгоритмізація.
- способи оцінювання знань:
- тестова форма
- усне опитування
- письмове опитування
- колоквиум

Оцінювання проводиться у відповідності до шкали оцінювання; за сумарною кількістю балів (за 100-бальною системою).

V. Графік навчального процесу

Теоретичне навчання:

I рік навчання: 1 семестр — 15 тижнів; 2 семестр — 14 тижнів.

II рік навчання: 1 семестр — 15 тижнів; 2 семестр — 14 тижнів.

III рік навчання: 1 семестр — 15 тижнів; 2 семестр — 10 тижнів.

IV рік навчання: 1 семестр — 15 тижнів; 2 семестр — 10 тижнів.

Графік навчального процесу знаходиться за посиланням:

<https://philology.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/2/2020/03/%D0%93%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D0%BA-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf>

VI. Навчальні плани

Навчальні плани знаходяться за посиланням:

<https://ksm.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/125/2020/02/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8-035-%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F-20162019-%D1%80%D1%80.pdf>

VII. Анотації навчальних дисциплін

Історія України

Анотація до курсу

Програма даного курсу історії України спрямована на формування у студентів системного мислення, поглиблення знань, умінь і навичок з вітчизняної історії. За допомогою поданих викладачем методичних рекомендацій, підготовлених семінарських занять, самостійної роботи, колоквиумів студенти повинні засвоїти весь матеріал вітчизняної історії.

Завдання вивчення курсу ознайомити студентів з основною хронологією подій, періодизацією, рубіжними датами і подіями, логікою історичного процесу. Студенти повинні вміти класифікувати факти і явища, які визначають епоху, чітко

формуванню обґрунтовану думку, конкретизувати зміст основних історичних понять і термінів.

Історія української культури: літературно-мистецький дискурс

Анотація до курсу

Дисципліна «Історія української культури: літературно-мистецький дискурс» вивчається студентами-бакалаврами другого курсу навчання у першому семестрі й має на меті вивчення основних періодів українського культурогенезу у зіставленні з відповідними тенденціями світового (зокрема польського) культурного процесу; ознайомлення студентів із матеріальними та духовними здобутками подвижників української культури, мистецтва, літератури, освіти і науки крізь призму світових тенденцій і національних традицій.

Українська мова (за професійним спрямуванням)

Анотація до курсу

Програма вивчення освітнього компонента (навчальної дисципліни) “Українська мова (за професійним спрямуванням)” укладена відповідно до ОП підготовки бакалавра спеціальності 014 Освіта / Педагогіка, спеціалізації 014.02 Мова і література (польська). Курс передбачає формування національномовної особистості, комунікативних навичок майбутніх спеціалістів, студіювання особливостей фахової мови. Предмет курсу: сучасна українська літературна мова професійної сфери. Вивчаючи курс, студенти набувають теоретичних знань про фахове спілкування, його етапи і роль у професійній діяльності, засвоюють термінологію майбутньої спеціальності, відомості про призначення і структуру ділових документів, необхідних фахівцю певного профілю, формують стійкі комунікативні компетенції, потрібні у професійному спілкуванні, навички послуговування вербальними і невербальними засобами обміну інформацією.

Філософія

Анотація до курсу

Предмет „Філософія” читається студентам другого курсу спеціальностей 014 – Середня освіта (польська мова і література), 035 – Філологія (польська мова і література), 014 – Середня освіта (українська мова і література), 035 – Філологія (українська мова і література), 035 – Філологія (чеська мова і література). В межах лекційного викладу та семінарської практики з „Філософії” акцент робиться на історико-філософській складовій напрямів думки, а також на опрацюванні ключових ідей та понять, аналізі сучасних підходів до найважливіших філософських проблем.

Курс лекцій присвячено основним тенденціям, характерним для розвитку античної, середньовічної, ренесансної, новочасної (з особливим акцентом на німецькій класиці) філософії та особливостям сучасного етапу розвитку філософського осягнення світу, актуальному стану розвитку філософських уявлень про буття, свідомість, пізнання, метод, людину, культуру та цивілізацію,

суспільство та історичний процес. Зміст семінарських занять цілком корелює з лекційним матеріалом, оскільки їхня мета полягає у поглибленому вивченні матеріалу, що, як передбачається, дозволить студентам виробити власну світоглядну позицію. Завдання, які покликана вирішити пропонована дисципліна, включають не лише засвоєння певних знань з таких галузей філософії, як історія філософії, онтологія, гносеологія, методологія, філософська антропологія, філософія культури та історії, соціальна філософія, але й набуття студентами вмінь опрацьовувати самостійно навчальну літературу, критично мислити та висловлювати свою точку зору на світоглядні питання.

Фізична культура

Анотація до курсу

Метою фізичної культури студентів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” є формування здорового способу життя та навичку ефективного використання різних засобів фізичного виховання і спорту для збереження та зміцнення здоров’я, психофізичної підготовки і самопідготовки до майбутньої професійної діяльності.

Завдання вивчення дисципліни- навчити студентів:

формуванню розуміння ролі фізичної культури в розвитку особистості і підготованню її до професійної діяльності, мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури, установлення на здоровий спосіб життя, фізичне вдосконалення і самовиховання, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами і спортом.

Латинська мова

Анотація до курсу

Курс латинської мови передбачає засвоєння студентами нормативної граматики; оволодіння уміннями і навичками читання, письма, граматичного аналізу і перекладу латинських текстів; формування знань про структуру латинської мови та її лексичний склад, місце у генеалогічній і типологічній класифікації індоєвропейських мов; вміння грамотно вживати лінгвістичну термінологію латинського походження, розуміти міжнародну наукову термінологію, створену на ґрунті греко-латинських елементів, шляхи проникнення латинських лексем у сучасні європейські мови; аналізувати мовний матеріал з точки зору словотворчих та етимологічних характеристик лексичних одиниць; використовувати в усному і писемному мовленні латинські крилаті вислови і паремії.

Вступ до слов’янської філології

Анотація до курсу

У процесі вивчення курсу “Вступ до слов’янської філології” передбачається засвоєння найголовніших історико-мовних процесів у різних групах слов’янських мов, набуття вмінь критично і творчо розглядати відомі в історичній мовознавчій науці погляди на проблемні та дискусійні питання походження слов’янських мов,

формування літературних мов, виникнення письма та книгодрукування у слов'ян, розвиток славістичної думки в Україні та за кордоном тощо. Значну частину часу відводиться на ознайомлення з: праслов'янською мовою, фонетичними змінами в системі голосних праслов'янської мови, фонетичними процесами в системі голосних праслов'янської мови, які пройшли внаслідок дії закону відкритого складу, фонетичними процесами в системі приголосних праслов'янської мови, зокрема, явищем палаталізації з j та перед голосними переднього ряду, наслідками цих змін та процесів у різних слов'янських мовах. Розглядаються основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові та порівнюється лексичний склад сучасних слов'янських мов, порівнюється спільне та відмінне у походженні лексичних одиниць.

В результаті прослуховування пропонованого курсу студенти вчаться застосовувати набуті знання і вміння при вивченні історико-лінгвістичних курсів, таких як старослов'янська мова, історія мови, історична граматики мови, історія літературної мови, діалектологія, а також інших філологічних дисциплін.

Курс "Вступ до слов'янської філології" дає можливість здобувачам вищої освіти у діалозі культур пізнавати слов'янські народи, їх мову, традиції, формуватись як національно-мовна особистість, котра здатна творчо, вільно самовиражатись рідною мовою у різних сферах людського спілкування, пропагувати її та вміти порівнювати з іншими слов'янськими мовами.

Друга слов'янська мова (чеська)

Анотація до курсу

Друга слов'янська мова (чеська) покликана ознайомити студентів із специфікою чеської мови як однією із західнослов'янських мов. Завданням курсу є дати студентам початкові систематизовані знання з граматики чеської мови, які б забезпечили їм створення надійної бази для вільного володіння та фахового мовознавчого вивчення мови, розробити навички розуміння та літературного мовлення. Вивчення нормативної граматики сучасної чеської мови включає вступні та початкові відомості з усіх основних структурних рівнів (фонетичного, морфологічного, синтаксичного, лексичного) сучасної чеської мови. Завданням курсу є допомогти студентам вивчити графіку та орфографію, специфіку артикуляції, основні правила морфології та синтаксису сучасної чеської літературної мови, правильно та вільно читати вголос і будувати правильні граматичні конструкції, застосовувати навички двостороннього перекладу простих адаптованих текстів, а також складати елементарні фабульні усні та письмові повідомлення загально-побутового характеру .

Політологія

Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Політологія» спрямована на формування у студентів цілісного уявлення про політичну сферу життя суспільства і закономірності її функціонування. Програма курсу розкриває зміст політичних інститутів та процесів, характеризує сучасну державу як базовий елемент політичної системи та політичного режиму, покликана формувати політичну свідомість та політичну

культуру студентів, їх активну громадянську позицію.

Правознавство

Анотація до курсу

Предметом вивчення навчальної дисципліни є право як регулятор суспільних відносин у різних сферах суспільного життя.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основи теорії держави і права
2. Основні галузі права України

Вивчення навчальної дисципліни “Основи права” є формою правової освіти студентів неюридичних спеціальностей. Це зумовлено рядом факторів: по-перше, необхідністю сформувати у студентів належний рівень правосвідомості; по-друге, потребою в оволодінні ними практичними навичками застосування чинного законодавства України; по-третє, необхідністю виробити у студентів вміння аналізувати наявні в Україні правові явища, державно — правову дійсність та правові процеси.

Основними джерелами цієї виступають Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кодекс законів про працю України, Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Сучасні інформаційні технології

Анотація до курсу

Курс спрямований на досягнення комп'ютерної грамотності, яка є невід'ємною складовою формування професійної компетентності студентів всіх спеціальностей. А також розвитку інформаційно-цифрових навиків для ефективного використання у подальшій професійній діяльності. Курс представлений із трьох розділів. В кожному розділі є п'ять тем, структура яких містить план, методичні рекомендації до виконання завдань, презентації, додаткові електронні навчальні матеріали, тести, практичні завдання та завдання для самостійної роботи, критерії оцінювання кожної теми та термін виконання. Результати оцінювання навчальних досягнень кожного студента за виконані завдання заносяться до електронного журналу.

Країнознавство

Анотація до курсу

Країнознавство охоплює комплекс питань, які стосуються Польської Республіки, її територіального поділу, політичної системи, особливостей культури та історії. У межах вивчення курсу студенти дізнаються про адміністративний поділ Польщі, політичну систему в країні (політичні партії, Сенат і Сейм), життя видатних поляків, польські національні свята та традиції, польську кухню.

“Країнознавство” - предмет із цілого комплексу дисциплін, який відіграє важливу роль у формуванні висококваліфікованого філолога-полоніста.

Метою дисципліни є ознайомити студентів із сучасністю Польської Республіки, її географічним розташуванням, адміністративним поділом, політичною системою, відомими польськими особистостями, а також культурними та туристичними надбаннями. Завданням даної дисципліни є підготовка висококваліфікованого

філолога-полоніста, який здатний розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі полоністики, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме в діяльності, пов'язаній організацією успішної польсько-української і українсько-польської комунікації.

Основи наукових досліджень

Анотація до курсу

Предметом курсу є проектування й організація студентської наукової роботи різних рівнів, передбачених ОП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Мета – надати здобувачам вищої освіти комплексу базових знань, необхідних для проектування й організації студентської наукової роботи різних рівнів в межах ОП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Завдання – сформулювати в студентів цілісну систему знань про наукову пізнавальну діяльність у гуманітарній сфері та її основні – епістемологічні, методологічні, методичні та теоретико-концептуальні параметри, про види евристичної роботи та оформлення її результатів.

Безпека життєдіяльності і цивільний захист

Анотація до курсу

Дисципліна “Безпека життєдіяльності і цивільний захист” орієнтована у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку. Оволодіння цим курсом повинне виробити у студентів уявлення про теоретичні та наукові основи забезпечення індивідуальної та колективної безпеки життєдіяльності та цивільного захисту. Ця дисципліна належить до фундаментальних наук, які формують фаховий світогляд майбутніх фахівців у галузі гуманітарних наук.

Історія Польщі

Анотація до курсу

“Історія Польщі” є дисципліною за вибором студентів, яка необхідна для розуміння історичних обставин формування польської мови й літератури та їх еволюції. Передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу “Історія Польщі”. Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання історичного розвитку польського народу, ознайомитися з джерелами та історіографією. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати історичні події, висловлювати і аргументувати власні думки.

Старослов'янська мова

Анотація до курсу

Курс старослов'янської мови передбачений навчальним планом філологічних факультетів університетів. Він знайомить студентів з першою писемною (літературною) мовою слов'ян, яка виникла в другій половині IX ст.

після народження Христа. Вважається, що саме старослов'янська мова найбільш повно віддзеркалює фонетичну та граматичну організацію праслов'янської мови – прамови для всіх сучасних слов'янських мов, тому цей курс вивчається на всіх слов'янських філологічних спеціальностях. Цей курс дає теоретичні і практичні знання про внутрішні загальні й часткові закони, що діяли в найдавнішу епоху, становить своєрідний вступ до вивчення слов'янських мов і їх історії, допоможе студентам всебічно вивчити фонетичну і граматичну систему сучасної української, польської, чеської та інших слов'янських мов.

Вступ до мовознавства

Анотація до курсу

Вступ до мовознавства як початковий теоретичний курс у цілісній системі лінгвістичної підготовки першокурсника передбачає ознайомлення з основними поняттями і термінами, без яких неможливо вивчати жодну мовознавчу дисципліну, і який у міждисциплінарному поєднанні з іншими гуманітарними науками (філософією, археологією, історією, етнологією, літературознавством, перекладознавством) посідає особливе місце у професійному становленні майбутніх філологів. Запропоновані для вивчення у цьому курсі проблемні питання про теорію та походження людської мови, її сутність та природу, особливості будови та функціонування мови як особливої структури зі складними системними зв'язками між основними рівнями та одиницями формують осмислений підхід до мовних явищ, пояснення численних фонетичних, морфологічних та лексичних змін, що відбуваються у мові, наукового трактування уже відомих мовленнєвих фактів.

Вступ до літературознавства

Анотація до курсу

Курс «Вступ до літературознавства» є невід'ємною частиною фахової освіти студентів-філологів, яка забезпечує усвідомлення ними процесуальності та стадіальності розвитку національного письменства. Успішне засвоєння лекційно-семінарського курсу забезпечує ґрунтовну літературознавчу підготовку студентів, сприяючи при цьому вихованню національної гідності.

Лекційно-семінарський курс «Вступ до літературознавства» має на меті ознайомлення студентів з основними теоретичними засадами літературного процесу. Під час опанування згаданого курсу студенти ознайомлюються із поняттями: літературний процес, літературно-художній твір, літературно-художній образ, зміст і форма твору, зовнішня форма художнього твору, композиція твору, жанр, стиль, літературний напрям тощо.

Основними завданнями вивчення дисципліни є досягнення студентами ґрунтовних знань основ теорії літератури, передбачених програмою, розуміння ними провідних тенденцій розвитку літературного процесу

Стилістика та культура польської мови

Анотація до курсу

Przedmiotem nauczania są podstawowe zagadnienia z zakresu stylistyki oraz

kultury języka polskiego. Treści obejmują zagadnienia praktycznej stylistyki, w tym pojęcia stylu i norm stylistycznych, odmian językowych i stylistycznych polszczyzny, kanonów stylu komunikacyjnego, funkcji środków stylistycznych, kompozycji pism użytkowych i szkolnych form wypowiedzi, a także normy potocznej i wzorcowej w języku polskim oraz etyki i estetyki językowej.

Психологія

Анотація до курсу

Програма курсу побудована з урахуванням світового та вітчизняного досвіду психологічних досліджень, у руслі чого висвітлюються загальні питання психології як науки, закономірності та формування і розвитку психіки як особливої форми життєдіяльності.

В основу програми курсу покладено базові блоки:

- загальна психологія, як фундаментальні основи знань про психіку, особливості її прояву та функціонування;
- педагогічна психологія, як галузь психології, що вивчає закономірності психічної діяльності людини у процесі розвитку і саморозвитку, виховання і самовиховання, навчання та самонавчання.

Розглядаються питання розвитку психіки та свідомості у філо- і онтогенезі, дається характеристика таким психічним процесам(когнітивна функція психіки) як відчуття, сприймання, мислення, пам'ять, увага, почуття та емоції, увага. Інструментальна функція психіки репрезентується постановкою питань про темперамент, характер особистості, її здібності.

Структурні складові педагогічної психології складають психологія навчання, психологія виховання, вікові та індивідуальні аспекти виховання, педагогічне управління психічним і особистісним розвитком учня, психологія педагогічної діяльності і психологія вчителя, педагогічна психологія аномальних і екстремальних випадків.

Педагогіка

Анотація до курсу

Зміст програми навчальної дисципліни «Педагогіка» спрямований на оволодіння майбутніми філологами досягненнями світової цивілізації в галузі педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки та шкільної практики, багатовікових педагогічних традицій українського народу, на формування розуміння генезису педагогіки як науки, оволодіння основами теорії навчання та виховання, сучасними педагогічними технологіями.

Історія і діалектологія польської мови

Анотація до курсу

Курс “Історія і діалектологія польської мови” передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти з періодами розвитку польської мови, мовними фактами та явищами в діяхронії, з основними закономірностями розвитку фонетичної,

лексичної, граматичної та лексичної систем польської мови; з територіальними особливостями польської мови та польськими діалектами, їх класифікацією, основними фонетичними та граматичними діалектними особливостями, вивчає взаємозв'язок історії мови та діалектології.

Сучасна польська мова

Анотація до курсу

Курс «Сучасна українська мова» є одним із важливих складників програми підготовки бакалаврів спеціальності 035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська (перший бакалаврський рівень), оскільки на знаннях лексикосемантичного, фразеологічного, словотвірного багатства рідної мови базується вивчення і навчання інших дисциплін, розвиток комунікативних навичок філолога, засвоєння мовних норм, зокрема лексичних, фразеологічних, стилістичних, словотвірних.

Історія польської літератури

Анотація до курсу

Курс «Історія польської літератури» (Середньовіччя. Відродження) - є складовою частиною однієї з основних навчальних дисциплін «Історія польської літератури». Цей курс, зокрема, передбачає вивчення важливих естетичних систем і культурних епох – Середньовіччя і Відродження в історії розвитку польської літератури, аналіз основних етапів і художніх явищ літературних епох з X до XVI століть, ознайомлення з періодом зародження польської держави, хрещення її Мешком I, вивчення легенд про походження Польщі, діяннями династії П'ястів, вивчення найдавніших культурних літературних пам'яток. Ознайомлення із культурними відкриттями епохи Ренесансу в Європі й Польщі, із видатними діячами культури й літератури польського Відродження. Аналіз художніх текстів, мистецьких пошуків і новацій авторів на основі сучасних інтерпретаційних моделей враховує культурно-історичний контекст, динаміку літературного процесу, взаємодію літературних напрямів, а також передбачає використання компаративного методу, зокрема типологічне зіставлення польських художніх творів із відповідними творами українського та європейського письменства означених періодів.

Методика викладання польської мови

Анотація до курсу

Przedmiotem nauczania są zagadnienia z glottodydaktyki, psycholingwistyki oraz dydaktyki języka polskiego jako obcego w zakresie wykorzystania gier i zabaw dydaktycznych w procesie nauczania i uczenia się języków obcych. Treści obejmują mechanizmy gier wzmacniające motywację oraz procesy zapamiętywania i uczenia się, a także różne typy gier ze względu na funkcje i techniki ze szczególnym uwzględnieniem możliwości ich zastosowania na lekcjach języka polskiego jako obcego.

Методика викладання польської літератури

Анотація до курсу

Курс покликаний допомогти набути теоретичні знання з методики викладання польської літератури у школі, підготувати студентів-філологів до практичної діяльності викладання літератури, сформуванню вміння створювати ефективні навчальні ситуації в освітньому та виховному процесі із використанням сучасних технологій навчання. Курс складається з теоретичної та практичної частин, а також включає блок самостійної роботи студента.

Практикум польської мови

Анотація курсу

Практикум польської мови є обов'язковою дисципліною для студентів першого курсу спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська. Дисципліна нараховує 12 кредитів (360 год.) і вивчається в I та II семестрах. Практикум спрямований на поступове формування в студентів комунікативної компетентності на основі лінгвістичних, соціокультурних і професійних знань з польської мови на рівнях А1–А2–В1. Тематику практичних занять, пропонований граматичний та лексичний матеріал підібрано відповідно до вимог Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти та Програм викладання польської мови як іноземної (рівень А1–С2) за ред. І. Яновської, Е. Ліпінської, А. Рабей, А. Серетни, П. Турка.

Історична граматики української мови

Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Історична граматики української мови» розкриває процес становлення й розвитку писемного варіанта української мови XI – XV ст., показує формування всіх її рівнів, у взаємозв'язку з тогочасною правописною традицією і живомовною практикою. Вона дає змогу ознайомитися з найдавнішими власними писемними традиціями, вивчити закономірності формування її фонетичної системи, лексичного складу, словотвірної структури, граматичної будови у давній писемний період, простежити відображення українських мовних рис у писемних джерелах того часу, розкрити основні тенденції, що визначили подальший розвиток української мови і сучасний її стан. Дисципліна спрямована на вивчення і засвоєння найважливіших історичних питань, що стосуються давніх писемних традицій розвитку української мови. Вона є базовою дисципліною для академічної філологічної підготовки і необхідною для здобуття відповідної професійної кваліфікації та досягнення наукової рівня.

Навчальна (фольклорно-літературно-краєзнавча) практика

Анотація

Фольклорно-літературно-краєзнавча практика – це самостійна дослідницька робота студентів, покликана сприяти поглибленому дослідженню фундаментальних питань фольклору і літературного краєзнавства польського й

українського народів.

Метою практики є комплексне вивчення сучасного стану розвитку фольклору, літературного краєзнавства певного регіону, а також узагальнення та поглиблення знання студентів, ознайомлення їх з особливостями, культури та традицій польськомовного населення на теренах України та етнічної Польщі, закріплення знань з курсу «Фольклор і літературне краєзнавство».

Навчальна (діалектологічно-етнографічна)

Анотація

На основі тих процесів, які проходили у польській мові впродовж багатьох століть, відбулося формування окремих регіональних діалектів: великопольського, малопольського, мазовецького, сілезького. Крім етнічних польських масивів, виділяються змішані і перехідні говори, які виникли на пограниччі двох або більше мовних систем: нові змішані діалекти та східні креси (північно-східні та південно-східні). На окрему увагу заслуговує кашубська мова (мова кашубів, прибалтійських мешканців, які проживають на північному заході від Гданська). Студенти-полоністи ознайомилися з характеристикою цих діалектів в курсі “Історія і діалектологія польської мови”: основна увага на лекціях та практичних заняттях зосереджувалася на фонетичних, граматичних та лексичних особливостях польських діалектів, аналізувалися діалектні тексти, порівнювалися діалектні тексти різних регіонів. Важливим під час діалектологічно-етнографічної практики є формування дослідницьких умінь і навичок майбутніх філологів, зокрема спостереження, аналізу і наукового опису мовного матеріалу; розширення культурологічних, лінгвістичних знань студентів; створення бази діалектних текстів як матеріалу для подальших досліджень для курсових, бакалаврських та магістерських робіт.

Виробнича навчально-виховна педагогічна практика (в середніх класах)

Анотація

Практична підготовка є невід’ємною частиною підготовки вчителя-словесника. Виробнича навчально-виховна педагогічна практика проводиться у загальноосвітніх закладах освіти, в середніх класах. Це перша виробнича практика, на якій студенти мають можливість застосувати набуті комплексні теоретичні знання на практиці, спробувати свої можливості у ролі вчителя-філолога, класного керівника, психолога, організатора. Важливим компонентом практики є вивчення передового досвіду вчителів, підготовка студентів до майбутньої професії вчителя-словесника, утвердження себе на робочому місці вчителя, вивчення колективу учнів.

Мета практики полягає в узагальненні та структуруванні усіх етапів професійної підготовки майбутніх фахівців філологічної галузі: формування стійкого професійного інтересу до обраної спеціальності, ознайомлення зі специфікою і змістом роботи у закладах середньої освіти та створення уявлень про спеціальність «філологія» як однієї із сфер майбутньої діяльності; утвердження професійних умінь і навичок вчителя-філолога; формуванні у

студентів умінь застосовувати теоретичні знання з польської та української мов, методики викладання польської мови у практичній діяльності й усвідомленні значущості отриманих знань для професійного зростання; виховання потреби системного удосконалення педагогічної майстерності.

Виробнича навчально-виховна педагогічна практика (в старших класах)

Анотація курсу

Виробнича навчально-виховна педагогічна практика (в старших класах) має за мету застосувати набуті теоретичного характеру знання у практичній діяльності. У площині даного ОК здобувачі освіти мають можливість не тільки реалізовувати свої фазові знання, а й формувати навички спілкування з різними соціальними групами (учні, вчителі, батьки школярів, працівники інших сфер діяльності), що допоможе їм у подальшому навчанні та майбутній професійній діяльності.

Мета практики полягає у оволодінні формами, методами, засобами, новітніми технологіями здійснення навчально-виховного процесу на уроках літератури; формуванні у студентів умінь застосовувати теоретичні знання з літературознавства, історії літератури та методики викладання літератури у практичній діяльності й усвідомленні значущості отриманих знань для професійного зростання; виховання потреби системного удосконалення у педагогічній майстерності, творчої ініціативи, особистісного творчого потенціалу.

Курсова робота з польської мови

Анотація

Курсова робота з польської мови – це самостійна науково-дослідницька праця, що спрямована на практичну підготовку студента до самостійної дослідницької роботи та написання наукових досліджень відповідно до навчального плану. Курсова робота сприяє поглибленню знань з основних розділів теорії сучасної польської мови, зокрема лексикології, граматики (морфології, словотвору, синтаксису). Курсова робота – це узагальнення теоретичного й практичного навчання в межах нормативної й варіативної складових освітньої програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Курсова робота спрямована на розвиток у студентів навичок проведення наукового дослідження, пошуку, відбору, збору, систематизації, узагальнення й класифікації теоретичного та практичного матеріалу, оволодіння метамовою лінгвістики, загальнонауковими та спеціальними методами мовознавчих досліджень, поглиблення вивчення конкретних питань функціонування польської мови. Курсову роботу з польської мови виконують державною мовою у вигляді спеціально підготовленої наукової праці протягом 7 семестру навчання.

Атестація (Польська мова і література з методиками викладання)

Анотація

Атестація випускників за освітнім рівнем бакалавра здійснюється Екзаменаційною комісією після завершення теоретичної та практичної частини навчання на підставі оцінки рівня загальнопрофесійних і спеціалізовано-

професійних компетентностей випускників, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за спеціальністю 035 Філологія 035.33 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська. Для проведення атестації випускників Університету за освітнім рівнем бакалавра створюється Екзаменаційна комісія строком на один календарний рік. Формування, організацію роботи та контроль за діяльністю Екзаменаційної комісії здійснює ректор Університету. Атестація випускників проводиться у формі складання комплексного підсумкового іспиту з польської мови і літератури з методикою викладання або захисту випускної кваліфікаційної роботи бакалавра. Атестація здобувачів вищої освіти регламентується Положенням про порядок та організацію роботи Екзаменаційної комісії у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (затверджено Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол №1 від 27 січня 2015 р.), введено в дію наказом ректора Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (№33 від 27 січня 2015 р.)) та Положенням про порядок замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (наказ № 341 від 03 червня 2015 р.).

Атестація (Українська мова і література)

Анотація

Предметом державної атестації є комплекс базових питань з української мови та української літератури, необхідних для викладання вказаних дисциплін у школі.

Мета – з'ясувати відповідність підготовки здобувачів вищої освіти компетентностям освітньої програми

Зарубіжна література

Анотація курсу

Предметом курсу є розвиток словесного мистецтва від VIII ст. до н. е. і до XV ст. н. е., його основні світоглядно-естетичні, зовнішні і внутрішні чинники.

Мета – висвітлити специфіку й основні закономірності літературної еволюції за часів європейської Античності та Середньовіччя у взаємозв'язку філософсько-естетичних і внутрішньо-літературних (жанрових, стильових) факторів. Завдання – опрацювати базові для вивчення світової літератури західноєвропейської культурної зони літературно-художні та літературознавчі джерела.

Орфографічний практикум польської мови

Анотація курсу

Метою навчальної дисципліни "Орфографічний практикум польської мови" є ознайомлення студентів з основними причинами виникнення орфографічних помилок, з основними принципами польської орфографії, з практичним

використанням письмових навичок і вмінь; розвиток орфографічної грамотності, як складової письмової компетенції, окреслення шляхів практичного застосування отриманих знань, умінь і навичок з орфографії.

Розмовний практикум польської мови

Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Розмовний практикум польської мови» на 2 курсі спеціальності «Польська мова та література» має навчити студентів усвідомлення цінності мовнокомунікативних знань для здійснення професійної діяльності; здатність до навчання та саморозвитку; здатність застосовувати мовнокомунікативні знання в професійній діяльності; здатність до міжособистісної комунікації; вміння працювати в команді; здатність до взаємодії; здатність породжувати та доносити до інших нові ідеї; вміння самостійно здобувати знання; здатність формулювати мету і завдання спілкування іноземною мовою; здатність до виконання етичних зобов'язань; здатність до рефлексії; здатність використовувати сучасні комп'ютерні технології в професійній комунікації; здатність до міжкультурної комунікації.

Курсова робота з польської літератури

Анотація

Курсова робота з польської літератури – це самостійна науково-дослідницька робота студентів, покликана поглиблено дослідити фундаментальні питання з історії польської літератури. Виконання курсової роботи забезпечує навчання здобувачів ОР методики проведення наукового дослідження, основних методів літературознавчих досліджень та формування компетентностей планування, організації, проведення, оформлення наукового дослідження, а також спонукає повною мірою виявити свої творчі здібності.

Сучасна українська мова

Анотація до курсу

Курс «Сучасна українська мова» є одним із важливих складників програми підготовки бакалаврів спеціальності 035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська (перший бакалаврський рівень), оскільки на знаннях лексикосемантичного, фразеологічного, словотвірного багатства рідної мови базується вивчення і навчання інших дисциплін, розвиток комунікативних навичок філолога, засвоєння мовних норм, зокрема лексичних, фразеологічних, стилістичних, словотвірних.

Історія української літератури

Анотація до курсу

Дисципліна «Історія української літератури» належить до вибірових дисциплін і вивчається студентами спеціальності «Слов'янські мови і літератури» з другого курсу у (четвертий семестр) і має на меті дати розуміння логіки розвитку українського літературного процесу 40-60-их років XIX століття, проілюструвати взаємодію різних літературних напрямів і стилів, специфіку утвердження реалізму

як домінуючого методу середини ХІХ століття, особливості формування його жанрової системи та функціонування різних стильових течій, а також становлення індивідуальних творчих методів, у першу чергу – творчого методу Т.Г.Шевченка.

Іноземна мова (англійська, німецька, французька)

Анотація до курсу

Геополітичне місце та сучасний економічний стан України, сусідство з Європейським Союзом, все тісніші політичні, економічні, культурні та інші суспільні контакти з німецькомовними країнами, а також процес інтеграції в Європу вимагають знання іноземних мов, зокрема англійської, німецької та французької мови як обов'язкового компоненту у галузі вищої освіти. В Україні якість освіти сучасного студента як майбутнього фахівця пов'язана з необхідністю оволодіння іноземними мовами, що сприятиме мобільності українських студентів в Європі та має відповідати не лише європейським, а й міжнародним уявленням щодо основних компетенцій сучасного фахівця. Курс спрямований на практичну міждисциплінарну та професійну орієнтацію занять з іноземних мов. Важливим є спрямування навчального процесу на формування і розвиток основних навичок та вмінь у соціальному спілкуванні, а також стратегій самостійного вивчення англійської, німецької та французької мов.

Фольклор та літературне краєзнавство

Анотація до курсу

Фольклор та літературне краєзнавство входить до блоку обов'язкових дисциплін професійної підготовки. Цей курс покликаний формувати народнопоетичний світогляд філолога і передбачає вивчення слов'янської міфології як первісного етапу побутування і розвитку фольклору, жанрів усної народної творчості в аспекті їх еволюції і генетичного зв'язку, вивчення народного побуту, звичаїв і традицій через жанрове розмаїття творів фольклору в їх історичному розвитку. Важливою складовою цієї дисципліни є також вивчення літературної історії краю, включаючи об'єкти літературного життя – бібліотеки, видавництва, періодики, пам'ятні місця, «культурні гнізда», садиби, будинки-музеї.

Теорія і практика перекладу

Анотація до курсу

Przedmiotem nauczania są podstawowe zagadnienia z zakresu stylistyki oraz kultury języka polskiego. Treści obejmują zagadnienia praktycznej stylistyki, w tym pojęcia stylu i norm stylistycznych, odmian językowych i stylistycznych polszczyzny, kanonów stylu komunikacyjnego, funkcji środków stylistycznych, kompozycji pism użytkowych i szkolnych form wypowiedzi, a także normy potocznej i wzorcowej w języku polskim oraz etyki i estetyki językowej.

Особливості перекладу художнього тексту

Анотація курсу

Курс “Особливості перекладу художнього тексту” покликаний забезпечити підготовку студентів – майбутніх редакторів та дослідників у галузі українознавства та ознайомити їх із принципами виконання, оцінювання та редагування перекладу. Курс переслідує такі найголовніші конкретні цілі: сформувати термінологічний апарат студентів; ознайомитися із основними прийомами перекладу різних мовних явищ; визначити стратегії перекладу під час перекладання різних літературних жанрів; встановити критерії оцінювання художніх перекладів; окреслити загальні тенденції та перспективи подальшого розвитку перекладознавства як науки.

Особливості перекладу наукового та публіцистичного тексту

Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Особливості перекладу наукового та публіцистичного тексту» складається з теоретичного та практичного курсу, в основу яких покладено підготовка філологів-перекладачів для роботи з текстами публіцистичного та наукового змісту, ознайомлення студентів з основними способами та особливостями перекладу наукових та публіцистичних текстів, а також розвинення навичків письмового та усного перекладу з польської на українську мову та з української на польську

Теорія перекладу як міжкультурна комунікація

Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Теорія перекладу як міжкультурна комунікація» складається з теоретичного та практичного курсу, в основу яких покладено ознайомлення студентів з теорією та практикою перекладу як напрямку прикладної лінгвістики та вияву міжкультурної комунікації; формування у студентів професійної перекладацької компетенції, підготовка їх до міжкультурної комунікації і професійної діяльності в сучасних умовах. Зміст спецкурсу включає ознайомлення з основними фактами про прийняті в національних спільнотах мовні стереотипи і норми поведінки, спілкування, певні «культурні сценарії» різних дій, усталені моделі сприйняття та оцінювання предметів і явищ, соціально унормовані звички, традиції, ритуали, дозволи, заборони тощо. Вивчення цього курсу поглиблює філологічну підготовку майбутніх фахівців, сприяє застосуванню фонових знань при перекладі реалій, власні назви; якісному перекладу текстів міжкультурного спрямування в межах програми дисципліни, застосовуючи теоретичні знання з теорії перекладу як міжкультурної комунікації; самостійному користуванню науковою, довідковою, навчально-методичною літературою; розумінню студентами варіантів та діалектів польської мови.

Синтаксис польської мови: проблеми перекладу

Анотація до курсу

Przedmiotem nauczania są podstawowe zagadnienia z zakresu translatoryki jako

важkiej dziedziny komunikacji, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień, które dotyczą składni języka polskiego w porównaniu ze składnią języka ukraińskiego oraz ewentualnymi wyzwaniem, przed którymi staje tłumacz tekstów pisemnych i ustnych.

Celem nauczania przedmiotu jest kształcenie umiejętności przekładu tekstów z języka ukraińskiego na język polski oraz z języka polskiego na język ukraiński z zachowaniem poprawności językowej w obrębie budowania struktur składniowych. Celem studiów jest przygotowanie absolwentów do pracy w charakterze tłumacza w oparciu o znajomość podstawowych strategii tłumaczeniowych dotyczących tłumaczenia zdań podrzędnych i współrzędnych, wiedzę z zakresu łączliwości czasowników z rzeczownikami w związku rzędu oraz zgody, a także łączliwości składniowej w obrębie związków przynależności.

Теорія і практика редагування перекладу

Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Теорія і практика редагування перекладу» складається з теоретичного та практичного курсу, в основу яких покладено засади редагування перекладів на основі комплексного підходу з урахуванням жанрово-стилістичних, граматичних, лексичних та прагматичних норм мови перекладу. Питання редагування розглядаються у контексті перекладацької норми та оцінки якості перекладу.

Мета вивчення дисципліни «Теорія і практика редагування перекладу» полягає в засвоєнні студентами комплексу теоретичних знань з основ редагування і коректури перекладу; формування навичок практичного використання методик роботи з композиційною, тематичною і фактологічною структурами тексту, його мовно-стилістичним оформленням; умінь редагувати тексти різних видів та жанрів. Завдання курсу: подати нормативні відомості з едитології; розкрити зміст поняття „норма” (еволюція поняття „нормативне мовлення”, основні напрями розв’язання проблеми, підвалини дискусійності); з’ясувати стилістичні особливості граматичних класів слів, логічну, змістову та комунікативну структуру речень як складових частин об’єкта редагування; формувати уміння та навички редагування текстів офіційно-ділового, публіцистичного і наукового стилів; мотивувати той чи інший вибір, спираючись на нормативні джерела; ознайомитися з основними типами словників та будовою словникових статей (тлумачний; словник іншомовних слів; етимологічний; термінологічний; словник синонімів; словник антонімів; словник власних імен; словник труднощів української мови; словник паронімів; фразеологічний словник; словник епітетів; словник складної лексики та ін.).

Основи редагування і коректури тексту

Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Основи редагування і коректури» орієнтована на студентів Факультету філології спеціальності «Польська мова і література» четвертого року навчання і передбачає удосконалення навичок правильного й найдоцільнішого використання морфологічних і синтаксичних засобів української

мови та чеської мови, сприяння у виробленні навичок стилістичного аналізу, навичок редагування.

Мета вивчення дисципліни полягає в засвоєнні студентами комплексу теоретичних знань з основ редагування і коректури; формування навичок практичного використання методик роботи з композиційною, тематичною і фактологічною структурами тексту, його мовно-стилістичним оформленням; умінь редагувати тексти різних видів (опис, роздум, розповідь), жанрів (замітка, нарис, стаття тощо).

Academic writing

Анотація до курсу

“Academic writing” покликана розвинути та поглибити професійні навички академічного письма та спілкування англійською мовою.

“Academic writing” одна з комплексу дисциплін, яка відіграє важливу роль у формуванні висококваліфікованого філолога-полоніста. Метою дисципліни є вироблення навичок успішного спілкування (усного та письмового) в академічних і професійних середовищах, у яких передбачається взаємодія із колегами-експертами з філології і інших суміжних наукових дисциплін. Завданням даної дисципліни є підготовка висококваліфікованого філолога-полоніста, який здатний для професійних потреб використовувати академічну англійську мову в усному та письмовому стилях: читати, писати та аналізувати статті англійською мовою, спілкуватися із колегами, використовуючи професійну лексику

Основи літературно-редакторської майстерності

Анотація до курсу

Курс покликаний допомогти студентам набути основних знань, умінь та навичок редакторської роботи. забезпечити систематичні знання загальних положень теорії та практики редагування; забезпечити оволодіння основними граматично-стилістичними нормами; сформувані уміння і навички літературного редагування текстів різного призначення; навчити студентів оцінювати якість текстів різних стилів з погляду культури мовлення; навчити студентів комплексно підходити до редагування текстів, враховуючи фактор автора; збагнути, що в ідеальному варіанті висококваліфікований літредактор видавництва – це саме той алмазний різець, який формує, шліфує, зачищає тріщини і в кінцевому результаті перетворює будівельне каміння художнього тексту у справжнє етично-естетичну коштовність. Літредактор як спеціаліст апріорі мусить володіти належним рівнем професійної підготовки, без якого надалі у практичній діяльності взагалі не зможе вдосконалювати свій фах у цілому, практичні навички й уміння. Одночасно у практичній професійній діяльності літературному редакторові необхідно володіти дуже великим обсягом специфічних знань, залежно від галузі, якої стосуються редаговані ним тексти. Однак літературному редакторові на ділі замало бути лише базою даних. Він повинен проявляти себе креативним спеціалістом у своїй галузі, уміти творчо використовувати власні знання та їх оновлювати, займатися самоосвітою.

Інтермедіальність: література та інші види мистецтва

Анотація до курсу

“Інтермедіальність: література та інші види мистецтва” покликана розширити кругозір студентафілолога-полоніста й познайомити його з методами інтермедіального дослідження літературного твору та його специфіки втілення у різних видах мистецтва.

“Інтермедіальність: література та інші види мистецтва ” одна з комплексу дисциплін, яка відіграє важливу роль у формуванні висококваліфікованого філолога-полоніста. Метою дисципліни є сформувати інформаційну та практичну базу для філологів-полоністів щодо інтермедіальності як однієї із домінуючих концепцій літературної практики. Завданням даної дисципліни є підготовка висококваліфікованого філолога-полоніста, який здатний розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології, зокрема полоністики, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме в діяльності, пов'язаній з аналізом, творенням і оцінюванням письмових та усних текстів різних жанрів і стилів, організацією успішної польсько-української і українсько-польської комунікації.

Українсько-польські літературні зв'язки кінця XIX початку XX століття

Анотація до курсу

“Українсько-польські літературні зв'язки кінця XIX початку XX століття” охоплює період української і польської літератур кінця XIX - початку XX століть. У межах вивчення курсу студенти дізнаються про ключові типологічні схожості та розбіжності, прямі та опосередковані впливи між цими літературами, а також їхніми представниками.

“Українсько-польські літературні зв'язки кінця XIX початку XX століття” одна з комплексу дисциплін, яка відіграє важливу роль у формуванні висококваліфікованого філолога-полоніста.

Метою дисципліни є ознайомити студентів із українсько-польськими літературними зв'язками к. XIX - поч. XX ст; відшукувати спільні та відмінні риси у модерністських україномовних і польськомовних творах; продемонструвати українсько-польські та зарубіжні літературні та культурні зв'язки на рівні тематичних мотивів та образів; сформувати знання про тенденції, напрями, художні системи, біографії письменників, основні жанрові та стильові структури в українській і польській літературах к. XIX - поч. XX ст.

Завданням даної дисципліни є підготовка висококваліфікованого філолога-полоніста, який здатний розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі полоністики, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме в діяльності, пов'язаній з аналізом, творенням і оцінюванням письмових та усних текстів різних жанрів і стилів, організацією успішної польсько-української і українсько-польської комунікації.

Порівняльне літературознавство

Анотація до курсу

“Компаративістика” входить до дисциплін філологічного циклу, що передбачає ознайомлення з низкою теоретичних і методологічних засад та вирішення завдань щодо осмислення літературно-критичних матеріалів з метою здійснення багатоаспектного глибинного аналізу художніх явищ різних національних літератур. Вивчення цього курсу покликане навчити застосовувати наукові принципи для формулювання чітких і обґрунтованих інтерпретацій, що є необхідним для підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних спеціалістів.

Мета курсу – сформувати знання про основні положення і методологічні принципи порівняльного літературознавства; навчити порівнювати образи, проблеми, особливості характеротворення у творах кількох національних літератур; творчі постаті зокрема та літературний процес загалом будь-якого періоду західноєвропейської, американської чи східної літератур, а також зіставляти та виявляти спільності й розбіжності у творах на рівні тем, стилів, поетики. Ціллю даної дисципліни є підготовка фахівців, які зможуть застосовувати отримані знання для удосконалення науково-дослідницьких навичок, а також працювати із художніми текстами та науковою літературою, бібліографічними та іншими джерелами; аналізувати художній текст, літературні явища, їх взаємовпливи і взаємозв'язки та використовувати відповідні навички, створюючи власний текст (не лише художній).

Постколоніальні студії: феномен постколоніального письменства

Анотація до курсу

“Постколоніальні студії: феномен постколоніального письменства” покликана розширити кругозір студента філолога-полоніста й познайомити його з постколоніальною літературою, критикою, культурою.

“Постколоніальні студії: феномен постколоніального письменства” одна з комплексу дисциплін, яка відіграє важливу роль у формуванні висококваліфікованого філолога-полоніста.

Метою дисципліни є ознайомлення студентів-філологів із постколоніальною літературою, її розвитком і специфікою існування, з термінологічним апаратом постколоніальних студій; авторами та їхньою художньою і критичною спадщиною, жанровими особливостями творів.

Завданням даної дисципліни є підготовка висококваліфікованого філолога-полоніста, який здатний розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме в діяльності, пов'язаній з аналізом, творенням і оцінюванням письмових та усних текстів різних жанрів і стилів, організацією успішної польсько-української і українсько-польської комунікації.

ІХ. Глосарій термінології з навчальних дисциплін

Глосарій із сучасної польської мови

Afiks – termin zbiorczy obejmujący prefiks, sufiks itd.

Akapit – jeden ze środków służący do formalnego uporządkowania tekstu pisanego. Jest rozumiany jako początkowy wiersz nowego ustępu, oznaczany wcięciem (dawniej często ozdobnym inicjałem), albo jako cały ustęp (fragment tekstu) zaczynający się od tego początkowego wiersza.

Akcent – 1) podwyższona siła artykulacyjna jednostek fonetycznych języka, która czyni je bardziej prominentnymi w obrębie wyrazu lub wyrażenia; 2) sposób wymowy charakterystyczny dla danego języka czy osoby.

Alfabet fonetyczny – zestaw znaków alfabetycznych służący do systematycznego zapisu dźwięków jakiegoś języka.

Allomorf – wariant określonego morfemu

Alternacja spółgłoskowa (oboczność) – wymiana spółgłoski w obrębie rdzenia wyrazu.

Analiza fleksyjna – analiza budowy i funkcji form fleksyjnych wyrazów odmiennych. Analiza ta polega na określeniu części mowy, oddzieleniu tematu fleksyjnego i końcówki, a następnie podaniu informacji fleksyjnych w zależności od tego, jaką częścią mowy jest opisywany wyraz.

Analiza morfologiczna wyrazu – polega na wyodrębnieniu wszystkich → morfemów składających się na ten wyraz.

Analiza składniowa – w zdaniu pojedynczym analiza ta polega na wyodrębnieniu w zdaniu jego składników: podmiotu, orzeczenia i określeń (przydawki, dopełnienia, okolicznika).

Analiza słowotwórcza – polega na podziale wyrazu pochodnego na → podstawę słowotwórczą i → formant.

Antonim – pary wyrazów o znaczeniu przeciwstawnym.

Archaizm – element języka (wyraz, forma fleksyjna, konstrukcja składniowa), który wyszedł już z użycia.

Artykulacja – ruchy narządów mowy (np. języka, warg, więzadeł głosowych), dzięki którym wymawiamy głoski.

Aspekt – kategoria gramatyczna, charakterystyczna dla języków słowiańskich, wskazująca na różne sposoby myślenia o czynności nazywanej przez czasownik. Wyróżniamy aspekt dokonany i niedokonany.

Bezokolicznik – nieosobowa forma czasownika, nieokreślona pod względem rodzaju, czasu, trybu, czyli bez okoliczności (stąd nazwa).

Czas – kategoria gramatyczna charakterystyczna tylko dla czasowników w trybie orzekającym. Za pomocą tej kategorii możemy określić, czy czynność wskazana

czasownikiem odbywa się w momencie mówienia (czas teraźniejszy), przed nim (czas przeszły), czy po nim (czas przyszły).

Czasownik – odmieniana część mowy, która oznacza czynność (pisać, kopać), stan (spać) lub proces (siwieć). Odpowiada na pytania; co robi? co się (z nim) dzieje? Czasownik odmienia się przez liczby (liczbę pojedynczą i mnogą), osoby, czasy (teraźniejszy, przeszły, przyszły), tryby (oznajmujący, przypuszczający, rozkazujący), strony (czynną, bierną, zwrotną) oraz niekiedy rodzaje (w czasie przeszłym, przyszłym, typu będę pisał), oraz w trybie przypuszczającym).

Części mowy – klasy wyrazów, które mają charakterystyczne cechy morfologiczne, składniowe, a także znaczeniowe. W językoznawstwie możemy spotkać się z wieloma, różnorodnymi podziałami wyrazów na części mowy. Tradycyjnie przyjmuje się, że istnieje dziesięć takich klas: rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, przysłówki, zaimki, liczebniki, partykuły, wykrzykniki, spójniki, przyimki.

Deklinacja – odmiana przez przypadki.

Derywacja – metoda tworzenia form wyrazowych polegająca na dołączaniu afiksów do rdzenia wyrazu.

Dialekt – język, mowa jakiejś grupy ludzi posiadająca węższy zakres → niż język narodowy, a szerszy niż → gwara. Pojęcie odnosi się przede wszystkim do terytorialnych odmian języka.

Dopełnienie – część zdania; określenie czasownika, rzadziej przymiotnika lub przysłówka, uzupełniające (dopełniające) treść wyrazu, z którym się łączy, np. czyta książkę, skłonny do gniewu, gorzej od niego.

Dyglosja – sytuacja, w której dwa języki lub odmiany językowe są używane w jakiejś społeczności rozłącznie w różnych domenach życia.

Enklityka – wyraz, który przy mówieniu nie ma własnego akcentu i tworzy całość akcentową (→ zestrój akcentowy) z wyrazem poprzedzającym. Enklitykami są krótkie jednosylabowe wyrazy.

Etnolekt – język określonej grupy etnicznej.

Etymologia – naukę zajmującą się pochodzeniem wyrazów, tj. ich pierwotnymi znaczeniami, a także formami.

Fleksja – technika budowania form wyrazowych poprzez zmiany w obrębie leksemu.

Fonem – najmniejsza jednostka języka, która może różnicować znaczenie, choć sama znaczenia nie posiada. Fonem to abstrakcyjna kategoria obejmująca głoski.

Fonetyka – dział językoznawstwa zajmujący się badaniem dźwiękowej materii języka.

Fonologia – dział językoznawstwa zajmujący się uporządkowaniem rozmaitych dźwięków danego języka w abstrakcyjny system posiadający swoje zasady i regularności.

Forma wyrazowa – konkretne użycia wyrazu (w sensie leksemu) np. w tekście.

Formant – zespół wszystkich cech formalnych różniących wyraz podstawowy i

poходny.

Frazeologia – dział językoznawstwa opisujący i analizujący → związki frazeologiczne danego języka.

Gatunek tekstu – odmiana tekstu charakteryzująca się swoistą strukturą, charakterystycznym językiem oraz funkcją, jaką tekst pełni w społeczeństwie.

Genetyczna klasyfikacja języków – sposób klasyfikacji języków, który bierze pod uwagę ich pochodzenie. Języki spokrewnione ze sobą genetycznie mają wspólnego przodka i tworzą tzw. rodziny językowe.

Głoska –konkretny, fizycznie istniejący i dostępny dla percepcji dźwięk mowy (realizacja fonemu).

Grafem – znak graficzny używany w piśmie.

Gramatyka – opis budowy danego języka. Zakres tego terminu zmienił się od czasów dawniejszych. Tradycyjnie, jak w łacińskich podręcznikach, oznaczał opis fleksji, słowotwórstwa i składni. Później włącza się w zakres gramatyki także fonetykę i fonologię.

Homonimy – jednostki języka (np. wyrazy, konstrukcje składniowe) mające jednakowe brzmienie, ale inne znaczenia.

Idiolekt – swoisty indywidualny język charakterystyczny dla konkretnego człowieka.

Imiesłów – nieosobowe formy czasownika, które odpowiadają na pytania jaki? jak? kiedy? i przypominają przymiotniki i przysłówki. Imiesłowy dzielimy na przymiotnikowe - odmieniające się tak, jak przymiotnik przez przypadki, rodzaje, liczby i w zdaniu pełniące funkcję przydawki oraz imiesłowy przysłówkowe, które nie odmieniają się i które tworzą imiesłowowe równoważniki zdań.

Infiks, wrostek – morfem, który umieszcza się wewnątrz rdzenia wyrazu.

Interpunkcja – stawianie w tekście znaków przestankowych. Zbiór znaków interpunkcyjnych, przestankowych i zasad ich stosowania.

Intonacja – zmiana w natężeniu głosu, która nie zmienia znaczenia wyrazu (w odróżnieniu od tonu).

Język migowy a system skonwencjonalizowanych gestów (tzw. migów) używanych w komunikacji pomiędzy oraz z osobami niesłyszącymi

Język regionalny – autochtoniczny język danego regionu, który nie jest językiem mniejszości narodowej lub etnicznej. Język regionalny jest najczęściej blisko spokrewniony z językiem większościowym (przeważnie urzędowym) danego państwa.

Język zagrożony – język, który podlega ryzyku wyjścia z użycia.

Językoznawstwo – dziedzina nauki zajmująca się badaniem języków.

Kategoria gramatyczna – termin wieloznaczny. Najczęściej stosuje się go na oznaczenie ogółu form gramatycznych wyróżnianych ze względu na spełnianą funkcję językową, np. kategoria gramatyczna przypadku, osoby, rodzaju, liczby, strony, trybu, czasu, aspektu, stopnia. Kategorie te nazywamy też kategoriami morfologicznymi.

Kategoria słowotwórcza – tak nazywamy klasę wyrazów pochodnych o znaczeniu ogólnym, które jest analogiczne, jak nazwa cechy, czynności, wykonawcy czynności.

Klityka – wyraz funkcyjny zlewający się ze słowem bez jednoczesnego stawiania się jego częścią.

Kodyfikacja – podanie kryteriów lub cech „prawidłowej” odmiany języka

Kontakt językowy – sytuacja, w której grupy użytkowników różnych języków koegzystują ze sobą, tak że system językowy przynajmniej jednego z języków ulega zmianom.

Końcówka (fleksyjna) – ostatni sufiks dołączany do tematu, wyrażający znaczenie gramatyczne.

Koniugacja – odmiana czasownika. Czasownik zasadniczo odmienia się przez:

a) osoby (trzy osoby w liczbie pojedynczej i liczbie mnogiej); b) liczby - liczbę pojedynczą i mnogą; c) strony - bierną, czynną i zwrotną; d) tryby - oznajmujący, przypuszczający, rozkazujący; e) czasy - czasowniki niedokonane przez czas teraźniejszy, przeszły i przyszły, czasowniki dokonane przez czas przyszły i przeszły; f) rodzaje - dotyczy to jedynie form czasu przeszłego, przyszłego typu będę pisała i trybu przypuszczającego.

Korpus językowy – usystematyzowany zbiór próbek konkretnych użyć jakiegoś języka (np. teksty, nagrania języka mówionego) zebrany w jakimś celu: do wykorzystania w badaniach językoznawczych, do celów związanych z dokumentacją języków czy planowaniem języka.

Leksem – inaczej: wyraz słownikowy. Wyraz jako jednostka systemu słownikowego języka. W takim ujęciu abstrahuje się od znaczenia tekstowego wyrazu, a więc znaczenia, które wynika z kontekstu. Leksem jest pojęciem abstrakcyjnym - to zbiór wszystkich form fleksyjnych mających to samo znaczenie.

Leksykologia – dział językoznawstwa zajmujący się analizą słownictwa danego języka

Liczba – kategoria gramatyczna opisująca liczebność (zjawisk, rzeczy, osób itd.). Podstawowe rozróżnienie pod względem liczby przebiega w językach na ‘jeden’ (liczba pojedyncza) i ‘więcej niż jeden (liczba mnoga).

Liczebnik – część mowy odmienna, określająca liczbę lub kolejność osób, rzeczy, zdarzeń, właściwości. Odpowiada na pytania: ile? który (z kolei)?

Litera – znak graficzny głoski. Z liter składają się → alfabety.

Metafora – figura retoryczna i źródło zmiany językowej polegająca na subiektywnie odbieranym podobieństwie pomiędzy dwoma pojęciami.

Morf – konkretna manifestacja morfemu w języku mówionym bądź pisany.

Morfem – najmniejsza jednostka języka (część wyrazu) niosąca znaczenie.

Morfologia – dział językoznawstwa badający formalną budowę wyrazów.

Morfologia – dział językoznawstwa zajmujący się opisem budowy wyrazów, które z punktu widzenia morfologii składają się z mających różny status i funkcję morfemów,

czyli najmniejszych cząstek językowych posiadających znaczenie.

Neologizm – wyraz nowy, niedawno utworzony dla nazwania nowych zjawisk i rzeczy. W szerszym znaczeniu termin "neologizm" oznacza również nowe konstrukcje składniowe, związki frazeologiczne itd.

Normalizacja – wybór jednej z odmian językowych jako odmiany standardowej.

Odmiana językowa – jedno z wielu oblicz jakiegoś języka, na przykład: dialekt, rejestr, styl i inne wersje geograficzne, funkcjonalne i społeczne, w tym odmiana standardowa języka.

Okolicznik – część zdania, zgodnie z nazwą informująca o różnych okolicznościach, w jakich zachodzi dana czynność. Okolicznik najczęściej jest określeniem czasownika, rzadziej przymiotnika i przysłówka.

Osoba – kategoria gramatyczna opisująca uczestników dyskursu. Kategoria osoby przeważnie wyróżnia: mówiącego, adresata i inne osoby.

Ortografia – poprawna pisownia wyrazów i wyrażeń złożonych danego języka, a także zbiór reguł dotyczących poprawnej pisowni.

Orzeczenie – część zdania, która nazywa czynność lub stan podmiotu. Odpowiada na pytania: co robi? co się z nim dzieje?, w jakim jest stanie? Orzeczenie tworzy z podmiotem związek główny (→ związek składniowy) w zdaniu i jego forma zależna jest od formy podmiotu (np. liczba, rodzaj).

Partykuła – nieodmienna część mowy, która modyfikuje (zmienia) lub wzmacnia znaczenie innego wyrazu.

Podmiot – część zdania, o której treści orzeka się w zdaniu. Wraz z orzeczeniem tworzy związek główny. Podmiot najczęściej odpowiada na pytanie: kto? co?

Pismo alfabetyczne – pismo, w którym w idealnym przypadku jeden grafem odpowiada jednemu fonemowi. W praktyce spotykamy wiele odstępstw od tej reguły: w niektórych językach znaki alfabetu służą do oddawania długości dźwięku (np. w szwedzkim czy niemieckim) albo kilka grafemów reprezentuje jeden fonem (np. w języku polskim).

Pismo fonograficzne – pismo, w którym każdy grafem odpowiada jednostce dźwiękowej języka, np. sylabie lub fonemowi.

Pismo ideograficzne – pismo, w którym grafemy są niemal całkiem umownymi odzwierciedleniami pojęć.

Pismo sylabiczne – pismo, w którym grafemy odpowiadają sylabom

Polityka językowa – zespół wszelkich dyrektyw dotyczących kształtowania zależności między danym społeczeństwem a odmianami językowym będącymi w użyciu.

Proklityka – wyraz, który przy mówieniu nie posiada własnego akcentu. Tworzy całość akcentową z wyrazem następującym po nim.

Przydawka – każde określenie rzeczownika w zdaniu. Określa różne właściwości rzeczy, osób, pojęć, np. ilość, rozmiar, przynależność, przeznaczenie, a także kolejność ich występowania.

Przyimek – nieodmienna i niesamodzielna część mowy.

Przymiotnik – odmienna część mowy, która wskazuje na cechy, właściwości osób, zwierząt, roślin, rzeczy, zjawisk, a także czynności, jeśli są wyrażone rzeczownikiem. Odpowiada na pytania: jaki? który? czyj?

Przypadek – morfologiczna kategoria, charakterystyczna dla odmiany rzeczowników, przymiotników, imiesłówów przymiotnych, części zaimków i liczebników.

Przysłowie – wypowiedzenie, występujące w stałej, niezmiennej postaci, zazwyczaj pochodzenia ludowego, wyrażające pewną myśl lub naukę.

Psycholingwistyka – nauka zajmująca się psychologicznymi aspektami języka, np. jego akwizycją i przetwarzaniem.

Rdzeń – morfem niosący znaczenie leksykalne wyrazu.

Reduplikacja – technika słowotwórcza polegająca na tworzeniu nowych słów poprzez powtarzanie wyrazów lub ich części.

Rodzaj gramatyczny, klasa wyrazów – kategoria gramatyczna, która przypisuje rzeczowniki do określonych klas (np. rodzaj męski, żeński i nijaki). To, do jakiej klasy należy dany rzeczownik, może zależeć od jego brzmienia czy znaczenia, ale czasem wybór jest umowny. **Równoważnik zdania** – inaczej: oznajmienie. Wypowiedzenie, które nie zawiera osobowej formy czasownika, np. Kto tam?; Gol!

Rzeczownik – samodzielna część mowy, nazywająca osoby, zwierzęta, rzeczy, pojęcia itd. i odmieniająca się przez przypadki i liczby.

Samogłoska – dźwięk powstający w otwartym dla przepływu powietrza torze głosowym.

Semantyka – w językoznawstwie zajmuje się badaniem znaczeń wyrazów, ich wyjaśnianiem opisywaniem.

Składnia – dział językoznawstwa badający zasady łączenia się słów w wyrażenia i zdania.

Skrótowce – są tworzone ze skróconych nazw urzędów, instytucji, stowarzyszeń, przedsiębiorstw, organizacji oraz od wyrazów pospolitych. Skrótwce pozwalają na zwarte budowanie wypowiedzi.

Slang – typ socjolektu używanego przez grupę osób o wspólnych zainteresowaniach czy stylu życia (np. hipisi, uczniowie/studenci, członkowie społeczności hip-hopowej).

Słowa-klucze kultury – wyrazy mające specjalne miejsce w danej kulturze z uwagi na to, że nazywają pojęcia stanowiące jej ważną część. Tego rodzaju słowa-klucze są często swoiste dla danej kultury – trudno je przetłumaczyć na inne języki.

Słownictwo podstawowe – wyrazy służące do określenia podstawowych konceptów, które są mało zależne od różnic kulturowych i przeważnie nie są zapożyczeniami. Do słownictwa podstawowego zaliczają się wyrazy oznaczające np. części ciała czy członków rodziny.

Słowotwórstwo – tworzenie nowych wyrazów w sensie leksemów, czyli abstrakcyjnych

jednostek formy i znaczenia.

Socjolekt – termin zbiorczy obejmujący odmiany języka używane przez członków grup społecznych, których łączy wspólne zajęcie czy pochodzenie społeczne.

Socjolingwistyka – nauka zajmująca się miejscem i statusem języka oraz poszczególnych jego odmian w społeczeństwie.

Spójnik – nieodmienna i niesamodzielna (nie jest składnikiem w zdaniu) część mowy, która łączy wyrazy i zdania,

Spółgłoska – dźwięk powstający w częściowo lub całkowicie zamkniętym dla przepływu powietrza torze głosowym.

Strona – kategoria gramatyczna czasownika, dzięki której określa się stosunek między wykonawcą czynności a obiektem tej czynności. Wyróżniamy trzy strony czasownika: czynną, bierną i zwrotną.

Strukturalizm – trend w językoznawstwie formalnym, który uważa język przede wszystkim za wewnątrznie zorganizowany system i bada sposób, w jaki znaki języka wiążą się ze sobą tworząc system znaczeń.

Stylistyka – nauka o stylu, czyli sposobie mówienia bądź pisania. Do niedawna stylistyka rozumiana była jako dziedzina stojąca na pograniczu językoznawstwa i literaturoznawstwa, gdyż o stylu mówiło się w zasadzie jedynie w kontekście utworów literackich.

Sufiks – afiks dodany po rdzeniu wyrazu.

Sylaba – inaczej: zgłoska. Częstka wyrazu wydzielona nie z uwagi na znaczenie, ale ze względu na rozpad wydechu na odcinki głośniejszej artykulacji, tj. pojedyncze takty wydechu. Ośrodkiem sylaby w języku polskim jest samogłoska.

Synkretyzm – występowanie w różnych przypadkach identycznych końcówek.

Synonim – co najmniej dwie formy językowe (przede wszystkim pojedyncze wyrazy, ale także związki frazeologiczne, konstrukcje składniowe), które mają podobne lub takie samo znaczenie.

Szyk zdania – kolejność pojawiania się wyrazów w wyrażeniach lub zdaniach. Przeważnie mówi się o szyku zdania podstawowego, czyli o kolejności pojawiania się podmiotu, orzeczenia i dopełnienia w zdaniu tranzytywnym (przechodnim).

Temat – część wyrazu, do której dołącza się końcówkę, jeśli taka jest; temat może zawierać sam rdzeń, rdzeń oraz jeden lub więcej afiksów bądź jeden lub więcej rdzeni, z afiksami lub bez.

Ton – wpływająca na znaczenie znaku językowego zmiana w wysokości dźwięku fonetycznej jednostki języka (np. sylaby).

Transkrypcja, transkrypcja fonetyczna – graficzna reprezentacja wypowiedzi języka mówionego zawierająca takie elementy jak np. cechy prozodyczne.

Transliteracja – konwersja tekstu z jednego systemu pisma na inny.

Tryb – kategoria gramatyczna czasowników, wyrażająca stosunek mówiącego do

zdarzenia, o którym mówi. Czynność bowiem możemy uważać za rzeczywistą, pożądaną i przypuszczalną.

Typologiczna klasyfikacja języków; typologia językowa – sposób klasyfikacji języków pod względem podobieństwa struktur, które w nich występują. Typologia językowa szuka odpowiedzi na pytania takie, jak: „W jaki sposób języki wyrażają przyszłość?”, „Ile rodzajów gramatycznych występuje w różnych językach?” itd.

Typ siowotwórczy – tak nazywamy klasę wyrazów pochodnych, które należą do tej samej kategorii, lecz zostały utworzone od tej samej części mowy i za pomocą tego samego formantu, jak malarz i pisarz albo poczekalnia i bawialnia.

Uzus – zbiór jednostek języka - i reguł ich łączenia - będących w powszechnym użyciu, akceptowanych przez większość ludzi posługujących się danym językiem w pewnym określonym czasie, wystarczająco długim, by mogło dojść do rozpowszechnienia danej formy.

Wygłos – końcowa sylaba, głoska lub zbitka głosek w wyrazie.

Wykrzyknik – nieodmienna część mowy. Przede wszystkim służy do wyrażania uczuć i wrażeń mówiącego, np. brr, ach, ha, oj, ech, ojej, o la la, uff, o rety, hura.

Wołacz – kategoria gramatyczna rzeczownika (przeważnie traktowana jako przypadek), której używa się w zawołaniach i bezpośrednich zwrotach do adresata lub wywołując jakiś obiekt

Wyraz podstawowy – to wyraz, od którego tworzone są inne wyrazy.

Wyraz pochodny – to wyraz utworzony od wyrazu podstawowego.

Wyraz pokrewny – słowo, które dwa lub więcej języków odziedziczyło od wspólnego języka-przodka.

Wyraz złożony – wyraz składający się z dwóch lub więcej rdzeni wyrazowych (np. widzimi się, dusigrosz).

Wyrazy funkcyjne – krótkie wyrazy, których używa się do łączenia innych słów i wyrażenia ze sobą lub do wyrażania znaczeń gramatycznych.

Zaimek – część mowy, która zastępuje inne samodzielne znaczeniowo części mowy: rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki, liczebniki. Odpowiada zatem na te same pytania, co zastępowane wyrazy.

Zapóżylenie – wyraz pochodzący z innego języka. Język, z którego słowo pochodzi, to język-dawca, a język przyjmujący zapóżylenie to język-biorca.

Zdanie – wypowiedzenie, które zawiera osobową formę czasownika w roli orzeczenia.

Związek zgody – rodzaj relacji między wyrazami w obrębie wyrażenia polegająca na tym, że forma jednego wyrazu pociąga za sobą określoną formę drugiego wyrazu.

Znaki diakrytyczne – znaki graficzne dodawane do liter w celu odróżnienia wymowy głosek, które są oznaczane przez te litery. W polskim alfabecie ogonek pod literą wskazuje na nosowość samogłoski, por. np. e, a i ę, ą, kreseczka nad literą odnoszącą się do spółgłoski oznacza miękkość, por. np. s, z, c, n wobec ś, ź, ć, ń, kropka

над niektóryми літерами означає сполго́скę дзясло́wą ź, dź.

Знак językowy – jednostka języka, która coś oznacza. W strukturalnej teorii języka, w której pojęcie znaku odgrywa istotną rolę, znak rozumiany jest jako relacja między jednostką języka a oznaczanym przez nią konceptem w świecie pozajęzykowym.

Związki frazeologiczne – w znaczeniu szerokim: każdy związek wyrazów istniejących w języku. W znaczeniu węższym - najczęściej spotykanym - utarta ustalona konstrukcja składniowa wykazująca pod jakimś względem nieregularność. Takie specyficzne połączenia wyrazów nazywamy frazeologizmami.

Żargon – odmiana językowa charakterystyczna dla jakiejś grupy zawodowej (np. lingwistów, lekarzy, kapłanów). Żargon charakteryzuje się przede wszystkim specyficznym słownictwem.

Глосарій із літературознавчих дисциплін:

Алегорія - іносказання, коли під конкретним зображенням предмета, людини, явища ховається інше поняття.

Алітерація - повторення однорідних приголосних звуків, що надають літературному тексту особливу звукову та інтонаційну виразність; один з видів звукопису.

Амфібрахій - трискладові розміри вірша з наголосом на другому складі.

Анапест - трискладові розміри вірша з наголосом на третьому складі.

Антитеза - художнє протиставлення характерів, обставин, понять, що створює враження різкого контрасту.

Афоризм - короткий вислів, що виражає значну, глибоку думку в оригінальній художньо загостреній формі. Афоризм нагадує прислів'я, але на відміну від неї належить певній особі (письменнику, вченому і ін)

Балада - один із жанрів ліро-епічної поезії: сюжетний вірш, в основі якого лежить якийсь незвичайний випадок, пов'язаний з історичною подією або переказом; зазвичай героїчного, легендарного або фантастичного характеру.

Літературний герой - дійова особа, персонаж твору.

Гіпербола - надмірне перебільшення властивостей зображуваного предмета.

Гротеск - граничний перебільшення, засноване на химерному поєднанні фантастичного і реального, жахливого і смішного; згущення сатиричного зображення явищ, предметів і людей.

Дактиль - трискладові розміри вірша з наголосом на першому складі.

Деталь - один із засобів створення художнього образу; виразна подробиця в творі (частина зовнішнього світу, портрета і т.п.), яка допомагає читачеві уявити і глибше зрозуміти не тільки характер, обстановку, але і в цілому твір, авторське ставлення до зображуваного.

Діалог - розмова двох або кількох осіб; основна форма розкриття людських характерів у драматичному творі.

Драма - рід літератури, драматичний твір, призначений для постановки на сцені, в

якому основна думка розкривається через діалоги і монологи героїв, їхні вчинки і дії.

Драма у вузькому сенсі слова - п'єса з гострим конфліктом, проте на відміну від трагедії тут конфлікт більш заземлений, звичайний і, так чи інакше дозволимо.

Жанр - вид художнього твору: пісня, балада, поема, повість, новела, комедія і тд.

Зав'язка - епізод літературного твору, в якому виникає основний конфлікт.

Ідея - основна думка твору.

Інверсія - незвичайний порядок слів, порушення послідовності мовлення з метою надання фразі особливої виразності.

Інтонація - основний виразний засіб усної мови, що дозволяє передати ставлення мовця до того, про що він говорить.

Іронія - насмішка, осміяння. Зазвичай істинний сенс висловлювання як би замаскований: говориться прямо протилежне тому, що мається на увазі.

Комедія - драматичний твір, в якому висміюють негативні риси людини або суспільного явища.

Комічне - смішне в житті та мистецтві.

Композиція - побудова художнього твору.

Конфлікт художній - зіткнення, протиборство персонажів або яких-небудь сил, що лежить в основі розвитку дії літературного твору.

Кульмінація - епізод літературного твору, в якому художній конфлікт досягає найвищої точки у своєму розвитку і вимагає дозволу.

Монолог - розгорнуте висловлювання однієї особи, не пов'язане з репліками інших осіб.

Новела - невеликий за обсягом епічний твір, близьке до розповіді, в основі якого лежить опис однієї події і авторська оцінка його.

Образ художній - художнє зображення людського життя в гранично конкретній формі, але несе в собі в той же час узагальнення і лист про естетичний і моральний ідеал письменника (художника).

Нарис - один із жанрів епічної, оповідної літератури, який відрізняється від інших достовірністю, тим, що в нарисі зображуються зазвичай події, що відбувалися в реальному житті. У той же час він зберігає особливості образного відображення життя.

Паралелізм - зіставлення; часто використовується в усній народній творчості.

Ландшафт - в художньому творі опис природи, яке не тільки дає можливість побачити, де відбувається подія, але і допомагає зрозуміти його.

Персонаж - дійова особа художнього твору.

Пісня - невеликий ліричний твір, призначений для співу; фольклорна пісня виникає зазвичай разом з мелодією.

Повість - епічний жанр; за характером розвитку дії складніше оповідання, але менш розгорнутий, ніж роман.

Поема - один із жанрів ліро-епічного твору, для якого характерна сюжетність, вираз автором або героєм своїх почуттів.

Псевдонім - вигадане ім'я або умовний знак, під яким автор публікує свій твір.

Розв'язка - епізод літературного твору, в якому відбувається вирішення основного художнього [конфлікту](#).

Розповідь - епічний жанр, мала форма літературного твору, в якому дається зображення якого-небудь епізоду з життя героя.

Ремарка - авторське пояснення в драматичному творі, за допомогою якого уточнюються місце дії, зовнішні і духовні відмінності персонажів, їх стан.

Репліка - фраза співрозмовника в діалозі, що виникла як відгук на слова партнера.

Ритм віршований - повторення однорідних звукових особливостей, чергування ударних і ненаголошених складів.

Рима - звукові збіги в кінці рядків.

Роман - епічний твір, яке охоплює життя, вчинки, зіткнення багатьох героїв, іноді - історію поколінь, розкриває різноманіття суспільних відносин. Для роману [характерні](#) розгалужений [сюжет](#) або кілька сюжетних ліній, об'єднаних спільним задумом.

Романтика - особливість [літературної](#) творчості, яка полягає в прагненні до зображення яскравих або вигаданих сторін життя.

Сарказм - їдка, уїдлива насмішка.

Сатира - найбільш нещадне осміяння недосконалості світу, людських пороків.

Строфа - частина вірша, об'єднана в єдине ціле римою, ритмом, змістом.

Сюжет - подія або ряд подій, зображених у творі в певній послідовності, що складають [зміст художнього твору](#).

Тема - те, що покладено в основу літературного твору, головний предмет розповіді.

Трагедія - драматичний твір, у якому зображуються виключно гострі, непримиренні [конфлікти](#), найчастіше завершуються загибеллю героїв. Ця боротьба виявляє височина прагнень і силу характерів дійових осіб.

Фантастика - різновид художньої літератури, в якій авторська вигадка створює нереальний, вигаданий світ, химерні образи і явища.

Фольклор - усні [твори](#) мистецтва слова.

Глосарій із української мови за проф. спрямуванням:

Автобіографія – це документ з незначним рівнем стандартизації, у якому особа повідомляє основні факти своєї біографії у хронологічній послідовності, є обов'язковою складовою особою справи працівника.

Анотація – це стисла характеристика наукової статті, монографії, дисертації тощо.

Анотування – процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації, мета якого – отримання узагальненої характеристики документа, що розкриває логічну структуру і зміст.

Бесіда – це розмова двох чи більше осіб з метою отримання певної інформації, вирішення важливих проблем.

Бланк документа – це уніфікована форма (службового) документа з надрукованою послідовною інформацією реквізитів і місцем, відведеним для змінної інформації.

Виписки – це цитати (дослівне відтворення думок автора книжки) або короткий, близький до дослівного, виклад змісту потрібного уривка тексту.

Відгук – це 1) документ, що містить висновки уповноваженої особи (або кількох осіб) чи установи щодо запропонованих на розгляд вистави, рукописних робіт; 2) стисла форма письмової оцінки виконаної роботи (курсової, бакалаврської, дипломної, магістерської кваліфікаційних робіт, кандидатського чи докторського дослідження).

Державна мова – це закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, громадських органах та організаціях, на підприємствах, у закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики.

Дипломна робота – це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у ВНЗ.

Ділове спілкування – це цілеспрямований процес обміну інформацією, що переслідує конкретну мету.

Довідка – це документ інформаційного характеру, що підтверджує факти з життя й діяльності окремих громадян, різні обставини діяльності установ, організацій, підприємств.

Документ – це матеріальний об'єкт, що містить інформацію у зафіксованому вигляді, оформлений у зведеному порядку і має юридичну силу згідно з чинним законодавством.

Доповідна записка – це документ на ім'я керівника установи, у якому повідомляють про певний факт, подію, подають звіт про виконання службових доручень або взятих на себе зобов'язань.

Доповідь – це найпоширеніша форма публічного виступу, важливий елемент системи зв'язків із громадськістю, яка порушує проблеми, що потребують розв'язання.

Заява – це письмове прохання, оформлене за певним взірцем, яке подають на ім'я офіційної особи або до установи чи організації з метою реалізації прав або захисту інтересів.

Звіт – це письмове повідомлення про виконання певної роботи (завдань, доручень за певний проміжок часу).

Конспект – стислий писаний виклад змісту чого-небудь, складається з плану й тез, доповнених фактичним матеріалом, що у сукупності є коротким письмовим викладом змісту книжки, статті, лекції тощо.

Культура мовлення – це культура мислення та культура суспільних (соціальних) і духовних стосунків людини.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певної дисципліни або з окремих його розділів.

Лист – це поширений вид документації, один із способів обміну інформацією.

Літературна мова – це унормована, регламентована, відшліфована форма існування загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей: державні та громадські установи, пресу, художню літературу, науку, театр, освіту й побут людей.

Мова професійного спілкування (професійна мова) – це функціональний різновид української літературної мови, яким послуговуються представники певної галузі виробництва, професії, роду занять.

Мовна норма – це уніфіковані, традиційні, найбільш поширені, свідомо фіксовані стандарти реалізації мовної системи, обрані в процесі суспільної комунікації.

Мовна політика – це система заходів (політичних, юридичних, адміністративних), спрямованих на регулювання мовних відносин в державі, зміну чи збереження мовної ситуації в державі.

Мовна ситуація – це ситуація взаємодії різних мов чи різних форм існування однієї мови в певній державі з огляду на їхню функціональну специфіку й ареал поширення.

Мовленнєва професійна компетенція – це система умінь і навичок використання знань під час фахового спілкування для передавання певної інформації.

Мовленнєвий етикет – це реалізація мовного етикету в конкретних актах спілкування, вибір мовних засобів вираження.

Мовна професійна компетенція – це сума систематизованих знань про норми і правила літературної мови, за якими будуються правильні мовні конструкції та повідомлення за фахом.

Мовний етикет – це сукупність правил мовної поведінки, які репрезентуються в мікросистемі національно специфічних стійких формул і виразів у ситуаціях установаження контакту зі співбесідником, підтримка спілкування в доброзичливій тональності.

Наукова стаття – один із видів наукових публікацій, де подаються кінцеві або проміжні результати дослідження, висвітлюються пріоритетні напрямки розробок ученого, накреслюються перспективи подальших напрацювань.

Невербальні засоби спілкування – елементи комунікативного коду, які мають немовну (але знакову природу) і разом із засобами мовного коду служать для створення, передавання і сприйняття повідомлень.

Перемовини – це обговорення певного питання з метою з'ясування позицій сторін або підписання угоди.

План – це короткий перелік проблем, досліджуваних у науковому тексті; порядок розміщення частин якого-небудь викладу, його композиція.

Покликання – уривок, витяг з якого-небудь тексту, який цитують у викладі матеріалу, з точною назвою джерела й вказівкою на відповідну сторінку.

Пояснювальна записка – це документ особистого характеру, у якому пояснюються певні дії особи.

Презентація – це спеціально організоване спілкування з аудиторією, мета якого переконати або спонукати її до певних дій.

Прес-реліз – це стисле повідомлення для преси про якусь важливу подію (прес-конференцію, презентацію, акцію тощо).

Прилюдний виступ – це виступ оратора перед аудиторією.

Промова – це заздалегідь підготовлений публічний виступ на певну актуальну тему, звернений до широкого загалу.

Протокол – це документ, що відбиває процес і результат роботи постійних та тимчасових колегіальних органів, проведення зборів, засідань, нарад, конференцій, обговорень тощо.

Професіоналізми, професійні слова – це слова та словосполучення, властиві мовленню певної професійної групи людей.

Резюме – це документ, у якому претендент повідомляє стислі відомості про освіту, трудову діяльність, професійний досвід і досягнення тощо.

Реквізити – це структурні елементи документа; інформація, зафіксована в службовому документі для його ідентифікації, організації обігу і / або надання йому юридичної сили.

Рецензія – документ, який передбачає коментування основних положень рецензованої праці (тлумачення думок автора, висловлення особистого ставлення до поставленої проблеми); узагальнену аргументовану оцінку; висновки про значення аналізованої праці.

Реферат – це 1) вторинний документ, результат аналітично-синтетичного опрацювання інформації, поданий у вигляді стислого викладу наукової праці, вчення, змісту джерела із зазначенням характеру, методики, результатів дослідження та збереженням його мовностилістичних особливостей; 2) вид письмового повідомлення, короткий виклад головних думок, поєднаних однією темою, їх систематизація, узагальнення й оцінка.

Реферування – процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації, що полягає в аналізі первинного документа, знаходженні найвагоміших у змістовому відношенні даних (основних положень, фактів, доведень, результатів, висновків).

Система документації – сукупність певних документів, взаємопов'язаних за ознаками походження, призначення, виду, сфери діяльності та єдиних вимог до їх оформлення.

Список використаних джерел – важливий елемент бібліографічного апарату наукового дослідження, його вміщують наприкінці роботи, але готують до початку її написання. До нього заносять цитовані, аналізовані джерела, архівні матеріали, дотичні до теми.

Спілкувальний етикет – це сукупність мовних і немовних засобів спілкування, якими послуговуються у різних комунікативних ситуаціях.

Спілкування – діяльність людини, під час якої відбувається цілеспрямований процес інформаційного обміну.

Стиль – це сукупність мовних засобів, зумовлених потребами сфери, у якій вони використовуються, метою висловлювання та особливостями змісту інформації.

Стиль науковий – функціональний різновид літературної мови, що обслуговує сферу і потреби науки. Це стиль наукових монографій, статей, словників, підручників для ВНЗ, довідників, філософських трактатів, спеціальних галузевих журналів тощо.

Стиль офіційно-діловий – це мова ділових паперів, що використовуються в офіційному спілкуванні між державами, установами, приватною особою і установою і регулюють їх ділові взаємини.

Стиль розмовний – стиль щоденного неофіційного спілкування людей у побуті, на виробництві.

Теза – положення, висловлене в книжці, доповіді, статті тощо, правдивість якого треба довести.

Термін – це слово або усталене сполучення, що чітко й однозначно позначає наукове чи спеціальне поняття.

Фахова мова – це сукупність усіх мовних засобів, якими послуговуються у професійно обмеженій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, які працюють у цій сфері.

Формуляр-зразок – це модель побудови формуляра службового документа, що встановлює сферу його застосування, формат, розміри берегів, вимоги до побудови конструкторської сітки та реквізити.

Характеристика – це документ, у якому в офіційній формі висловлено громадську думку про працівника, оцінено його ділові та моральні якості.

Глосарій із основ наукових досліджень:

Аналіз – це метод пізнання, який дає змогу поділити предмет на частини.

Анотація – це стисла характеристика наукової статті, монографії, дисертації тощо.

Анотування – процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації, мета якого – отримання узагальненої характеристики документа, що розкриває логічну структуру і зміст.

Бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної середньої освіти здобула базову вищу освіту, спеціальні знання й уміння, достатні для виконання професійної діяльності даного рівня.

Бібліографічні покликання – це сукупність бібліографічних відомостей про цитовану працю.

Випуски – це цитати (дослівне відтворення думок автора книжки) або короткий, близький до дослівного, виклад змісту потрібного уривка тексту.

Відгук – це 1) документ, що містить висновки уповноваженої особи (або кількох осіб) чи установи щодо запропонованих на розгляд вистави, рукописних робіт; 2) стисла форма письмової оцінки виконаної роботи (курсової, бакалаврської, дипломної, магістерської кваліфікаційних робіт, кандидатського чи докторського дослідження).

Гіпотеза – наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, які зумовлюють даний наслідок.

Дедуція – така розумова конструкція, у якій висновок щодо якогось елемента множини робиться на підставі знання загальних властивостей всієї множини.

Дипломна робота – це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у ВНЗ.

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, який пов'язаний з активним і цілеспрямованим втручання дослідника в природні умови існування предметів і явищ або створенням штучних умов, необхідних для виявлення його відповідної властивості.

Індукція – перехід від часткового до загального, коли на підставі знання про

частину предметів класу робиться висновок стосовно класу в цілому.

Конкретнонаукова (або частково наукова) методологія – це сукупність ідей або специфічних методів певної науки, які є базою для розв'язання конкретної дослідницької проблеми; це наукові концепції, на які спирається даний дослідник.

Конспект – стислий писаний виклад змісту чого-небудь, складається з плану й тез, доповнених фактичним матеріалом, що у сукупності є коротким письмовим викладом змісту книжки, статті, лекції тощо.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певної дисципліни або з окремих його розділів.

Магістр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні знання й уміння, достатні для виконання професійних завдань і обов'язків інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності.

Мета наукової роботи – це сукупний кінцевий результат, це те, чого ми хочемо досягти.

Метод – спосіб пізнання, дослідження явищ природи і суспільного життя. Це також сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретного завдання. У найбільш загальному розумінні метод – це шлях, спосіб досягнення поставленої мети і завдань дослідження. Він відповідає на запитання: як пізнати.

Методика – сукупність методів, прийомів проведення будь-якої роботи.

Методика дослідження – це система правил використання методів, прийомів та операцій.

Методологія – вчення про правила мислення при створенні теорії науки.

Наука – це динамічний розвиток системи знань про об'єктивні закони природи, суспільства і мислення, отримані і перетворені у безпосередню продуктивну силу суспільства в результаті спеціальної діяльності людей.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на здобуття і використання нових знань.

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без осмислення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робляться висновки.

Наукова концепція – система поглядів, теоретичних положень, основних тверджень щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною ідеєю.

Наукова стаття – один із видів наукових публікацій, де подаються кінцеві або проміжні результати дослідження, висвітлюються пріоритетні напрямки розробок ученого, накреслюються перспективи подальших напрацювань.

Наукова теорія – це найвища форма розвитку наукового знання, яке дає цілісне уявлення про закономірності та сутнісні зв'язки певної сфери діяльності, тобто об'єкта даної теорії.

Науковий закон – внутрішній суттєвий зв'язок явищ, що зумовлює їх закономірний розвиток.

Науковий стиль – функціональний різновид літературної мови, що обслуговує сферу і потреби науки, його основне призначення – повідомлення про

результати наукових досліджень, систематизація знань.

Науковий факт – подія чи явище, що є основою для висновку або підтвердження.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обраний для вивчення.

Описовий метод – планомірна інвентаризація одиниць мови і пояснення особливостей їх будови та функціонування на певному (даному) етапі розвитку мови, тобто в синхронії.

План – це короткий перелік проблем, досліджуваних у науковому тексті; порядок розміщення частин якого-небудь викладу, його композиція.

Покликання – уривок, витяг з якого-небудь тексту, який цитують у викладі матеріалу, з точною назвою джерела й вказівкою на відповідну сторінку.

Порівняння – це процес встановлення подібності або відмінності предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам.

Предмет дослідження – це те, що міститься в межах об'єкта дослідження.

Рецензія – документ, який передбачає коментування основних положень рецензованої праці (тлумачення думок автора, висловлення особистого ставлення до поставленої проблеми); узагальнену аргументовану оцінку; висновки про значення аналізованої праці.

Реферат – це 1) вторинний документ, результат аналітично-синтетичного опрацювання інформації, поданий у вигляді стислого викладу наукової праці, вчення, змісту джерела із зазначенням характеру, методики, результатів дослідження та збереженням його мовностилістичних особливостей; 2) вид письмового повідомлення, короткий виклад головних думок, поєднаних однією темою, їх систематизація, узагальнення й оцінка.

Реферування – процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації, що полягає в аналізі первинного документа, знаходженні найвагоміших у змістовому відношенні даних (основних положень, фактів, доведень, результатів, висновків).

Синтез – наслідок з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле.

Спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні знання й уміння, достатні для виконання професійної діяльності відповідного рівня.

Список використаних джерел – важливий елемент бібліографічного апарату наукового дослідження, його вміщують наприкінці роботи, але готують до початку її написання. До нього заносять цитовані, аналізовані джерела, архівні матеріали, дотичні до теми.

Спостереження – систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта, дає змогу отримати первинну інформацію про об'єкт дослідження.

Теза – положення, висловлене в книжці, доповіді, статті тощо, правдивість якого треба довести.

Термін – це слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі знань чи діяльності людини.

Філософська, або фундаментальна, методологія – вищий рівень методології науки, що визначає загальну стратегію принципів пізнання особливостей явищ, процесів, сфер діяльності.

Глосарій із сучасної української мови

Асемантичні сполучники – це сполучники, позбавлені власного значення, напр., сполучники підрядності як, мов, щоб тощо, які можуть приєднувати різні види підрядних речень.

Безсполучникове складне речення з однотипними (однорідними) частинами – речення, співвідносні з складносурядними, виражають одночасність, послідовність, зіставлення чи протиставлення: *Світає, край неба палає...* (Т. Шевченко).

Безсполучникове складне речення з різнотипними (неоднорідними) частинами – речення, співвідносні з складнопідрядними реченнями: *Я вірю: з каменя виростуть квіти* (А. Малишко).

Валентність – здатність слова вступати у зв'язки з іншими словами і залежить від семантичних і граматичних його властивостей: *малюю (що?) картину (чим?) пензлем*.

Вокативні речення – речення-звертання, які за своєю структурою збігаються із непоширеними звертаннями, але змістом багатші від нього, бо виражають якісь почуття, що ними супроводжується звертання до особи: *Ех, голубе, голубе...*

Генітивне речення – односкладне речення, головний член в яких виражається родовим відмінком, що передає не тільки значення наявності предметів, а й вказує на його кількісну ознаку: *А квітів!*

Детермінант – це другорядний член речення (обставина), що конкретизує висловлення; автономний семантичний поширювач речення, зумовлений комунікативними потребами.

Еліптичне речення – різновид неповних речень, де уявлення про неназваний член речення або його частину встановлюється з їх власного змісту або будови, тобто речення є структурно неповні (найчастіше з пропущеним присудком), але семантично повні: *В траві зеленій яблука червоні*.

Звертання – інтонаційно виділений компонент речення, що називає істоту чи персоніфікований предмет, яким адресоване мовлення: *Чом ти, березо, така тужлива?* (Л. Українка).

Іменний складений присудок – присудок, у якому лексичне значення виражається іменною частиною, а граматичне – зв'язкою.

Інфінітивне речення – односкладне речення, де головний член виражений незалежним інфінітивом: *Слухати команду!*

Керування – спосіб підрядного зв'язку, при якому головне слово вимагає від залежного певної відмінкової форми (з прийменником чи без нього).

Модальність – семантична категорія, що виражає відношення змісту висловлення до дійсності або суб'єктивну оцінку сказаного. Виділяють об'єктивну модальність, що властива будь-якому реченню і звичайно передається способом дієслова; і суб'єктивну модальність, яка нашаровується на основну і

найважливішим засобом вираження якої є вставні слова.

Неповне речення – речення, у якому відсутній один або кілька членів речення, що найчастіше відновлюються з контексту чи ситуації (відповідно розрізняють контекстуально та ситуативно неповні речення).

Непоширене речення – речення, у якому наявні лише головні члени речення.

Непряма мова – чужа мова, введена в авторський текст як мова автора.

Нечленоване речення (слово-речення) – структурно нечленована синтаксична одиниця, що виражається частками, вигуками, модальними словами: *Овва який! Геть!*

Номінативне (називне) речення – односкладне речення, головний член якого виражається іменником (зрідка особовим займенником, числівником) у називному відмінку; субстантивованими словами або кількісно-іменним словосполученням із стрижневим словом у формі називного відмінка.

Однорідні члени речення – члени речення, що перебувають в однакових синтаксичних відношеннях з одним із членів речення і поєднуються між собою сурядним зв'язком.

Односкладне безособове речення – речення, головний член якого називає дію або стан, незалежні від активного діяча: *Світає. Мене морозить. Нема спокою.*

Односкладне неозначено-особове речення – речення, головний член якого виражений дієсловом третьої особи множини теперішнього чи майбутнього часу або ж формою множини минулого часу і називає дію, здійснювану неозначеними особами: *Шукають клопоту. Понасівали квітів.*

Односкладне означено-особове речення – речення, головний член якого виражений дієсловом дійсного способу першої або другої особи однини чи множини теперішнього або майбутнього часу, а також наказового способу і вказує особовим закінченням на означену особу-виконавця: *Лечу. Читай виразно!*

Односкладне узагальнено-особове речення – речення, головний член якого виражається найчастіше дієсловом другої особи однини теперішнього чи майбутнього часу дійсного способу або наказового способу, а означувана ним дія мислиться узагальнено, як така, що характерна для будь-якої особи: *Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.*

Період – складне, переважно багатокomпонентне чи просте ускладнене речення, якому властива цілісність теми, повнота змісту і яке характеризується чітким інтонаційним поділом на дві частини – засновок і висновок. Перша частина вимовляється з поступовим наростаючим підвищенням голосу. Кінець засновку характеризується найбільшим підвищенням голосу. Після паузи зі спадною інтонацією вимовляється висновок.

Підмет – головний член двоскладного речення, який, указуючи на носія ознаки, перебуває в предикативному зв'язку з іншим головним членом (присудком).

Підрядність – синтаксичний зв'язок, який вказує на граматичне підпорядкування одного компонента іншому в реченні чи словосполученні: *день (який?) сонячний; Блажен (хто?), хто вірує.*

Повне речення – речення, у якому наявні всі необхідні для розуміння змісту члени речення.

Поширене речення – речення, у якому, крім головних, наявні другорядні члени речення: *Рече та стогне Дніпр широкий (Т. Шевченко)*.

Предикативність – комплексна синтаксична категорія, що виражає співвіднесеність повідомлення з дійсністю і формує речення як комунікативну одиницю.

Прилягання – спосіб підрядного зв'язку, за якого головне слово не вимагає від залежного певних граматичних форм, а поєднується лише за змістом: *прохання прийти, читання вголос, ідуть підстрибуючи*.

Присудок – головний член двоскладного речення, який, указуючи на модально-часову характеристику носія предикативної ознаки, перебуває в предикативному зв'язку з підметом.

Пряма мова – дослівно відтворений чужий вислів, у якому збережено його лексичні, синтаксичні та інтонаційні особливості: *І тихо-тихесенько я промовляла: „Сон літньої ночі, мені тебе жаль” (Л. Українка)*.

Пунктуація – система правил про вживання на письмі розділових знаків; розділ мовознавства про використання розділових знаків.

Речення – основна комунікативна одиниця, яка оформлюється за законами певної мови і є відносно завершеною одиницею спілкування і вираження думки.

Синтаксис – розділ граматики, що вивчає систему синтаксичних одиниць і правила їх функціонування.

Складнопідрядне речення з неоднорідною супідрядністю – конструкція, у якій підрядні частини різного типу пояснюють головну в цілому (одночленна неоднорідна супідрядність) чи підрядні частини будь-яких типів пояснюють різні члени головної частини (різночленна неоднорідна супідрядність).

Складнопідрядне речення з однорідною супідрядністю – конструкція, у якій всі підрядні частини однаково пояснюють головну частину в цілому або якийсь один її член речення.

Складнопідрядне речення з послідовною підрядністю – конструкція, у якій перша підрядна пояснює головну, друга – першу, третя – другу і т. д.

Складнопідрядне речення нерозчленованої структури – речення, підрядна частина якого стосується одного слова (словосполучення) в головній частині і приєднується до неї за допомогою асемантичних сполучників і сполучних слів.

Складнопідрядне речення розчленованої структури – речення, підрядна частина якого відноситься до головної частини в цілому і приєднується до неї семантичними сполучниками і сполучними словами.

Стверджувальне речення – речення, в якому стверджується те, що висловлюється про предмет мовлення: *Поет – це медіум історії (Л. Костенко)*.

Текст – повідомлення, яке складається з кількох чи багатьох речень, характеризується змістовою і структурною завершеністю і певним ставленням автора до змісту сказаного.

Узгодження – спосіб підрядного зв'язку, за якого форми залежного компонента зумовлюються граматичними формами головного слова. Розрізняють повне (*синій вечір*) і неповне (*дівчина-інженер*) узгодження.

Член речення – мінімальна синтаксична одиниця, що виконує у реченні формально-синтаксичні функції і виражається повнозначними словами або сполуками слів. Виділяють головні (підмет, присудок) і другорядні (додаток, обставина, означення) члени речення.